

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Met het gezicht naar de samenleving en de rug naar de overheid: Een onderzoek naar belemmeringen bij het participatieproces van de Jeugdraad Moerwijk
Schoenmakers, Rutger

Citation

Schoenmakers, R. (2025). *Met het gezicht naar de samenleving en de rug naar de overheid: Een onderzoek naar belemmeringen bij het participatieproces van de Jeugdraad Moerwijk*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4197297>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Met het gezicht naar de samenleving en de rug naar de overheid

Een onderzoek naar belemmeringen bij het participatieproces van de Jeugdraad Moerwijk

Naam student: Rutger Schoenmakers

Studie: Master Management van de Publieke Sector: Bestuur & Advisering

Scriptiebegeleider: dr. C.J.A. van Eijk

2^e beoordelaar: Prof. dr. A. Timmermans

Studentnummer: 9302948

Datum: 28-01-2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding en onderzoeksvraag.....	5
2. Literatuurstudie en theoretisch kader	8
3. Methodologie.....	18
Interviewvragen voor Ambtenaren.....	24
4. Analyse	25
5. Conclusie, discussie en aanbevelingen	38
Literatuurlijst	48
Bijlage 1: Participatiekwartet	53

Voorwoord

Met deze scriptie rond ik een bijzondere periode in mijn leven van ruim anderhalf jaar af. Het voltooien van de master en het schrijven van deze scriptie is inspirerend, verdiepend maar ook soms stressvol geweest. Wat ik vooraf niet verwacht had, maar onverwacht leuk bleek, was dat mijn initiële verwachting dat er meer mensen van mijn leeftijd een avondstudie zouden volgen niet bleek te kloppen. De meeste studenten waren de helft jonger dan ik. Ik heb echter met ongelooflijk veel plezier met mijn medestudenten samengewerkt en gediscussieerd. Dat is nu ik erop terugkijk een van de meest verrijkende ervaringen geweest van mijn studie.

Zonder de steun en betrokkenheid van een aantal bijzondere mensen had ik deze periode niet succesvol kunnen voltooien.

Allereerst wil ik mijn vrouw Anne en mijn zoon Ruud bedanken. Jullie geduld en ondersteuning hebben mij geholpen om door te zetten, zelfs in de meest intensieve fasen van het schrijfproces. Daarnaast wil ik stilstaan bij iemand die er helaas niet meer is, mijn moeder. Mama, ik had graag mijn 50e verjaardag en mijn afstuderen met jou gevierd. Dat is ons jammer genoeg niet gegeven, maar ik weet zeker dat je trots op me bent.

Verder wil ik mijn scriptiebegeleider, dr. Carola van Eijk, en de begeleider van de Scriptiewerkplaats Zuidwest, Mandy Koenraads, bedanken. Hun deskundige begeleiding en feedback hebben een belangrijke rol gespeeld in het succesvol afronden van mijn onderzoek.

Tenslotte ben ik dankbaar voor de tijd en moeite die de jongerenwerker, de leden van de jeugdraad én de geïnterviewde ambtenaren hebben genomen om input voor mijn onderzoek te leveren. Vooral de gesprekken met de jongeren hebben veel indruk gemaakt en zullen me altijd bijblijven.

Deze scriptie is voor mij meer dan de afronding van mijn academische opleiding. Ik zie het ook als een vertrekpunt voor het vervolg van mijn loopbaan en vooral als een persoonlijke mijlpaal.

Rutger Schoenmakers,

Voorschoten, 28 januari 2025

Samenvatting

In deze scriptie worden de obstakels in het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag onderzocht. Moerwijk is een sociaal-economisch kwetsbare wijk waar jongeren te maken hebben met complexe uitdagingen, zoals armoede en beperkte toegang tot netwerken. De Jeugdraad zet zich in om hun leefomgeving te verbeteren en hun stem te laten horen, maar de samenwerking met de gemeente loopt niet altijd goed.

De gemeente Den Haag stelt zich in haar beleid en vanuit betrokken ambtenaren open voor jeugdparticipatie en ziet de meerwaarde van betrokkenheid bij beleidsvorming. Tegelijkertijd ervaren de jongeren dat institutionele en systemische factoren hen belemmeren. Ze voelen zich vaak niet gehoord of serieus genomen, wat resulteert in wantrouwen en frustratie over het participatieproces. Deze ervaringen sluiten aan bij bredere vraagstukken rondom de belemmeringen bij burgerparticipatie in kwetsbare wijken.

Om inzicht te krijgen in welke belemmeringen er spelen in het participatieproces is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd, bestaande uit semigestructureerde interviews, een focusgroepgesprek en een analyse van beleidsstukken. Hieruit blijkt dat de jongeren zich soms anders behandeld voelen en denken dat hun input door de gemeente slechts symbolisch wordt gebruikt. Dit versterkt het al aanwezige wantrouwen, dat vaak wordt gevoed door ervaringen van henzelf en hun families met de overheid. Een ander probleem is de gemeentelijke communicatie. Deze sluit slecht aan bij de belevingswereld van jongeren. Ook zijn jongeren vaak niet op de hoogte van wat er met hun input gebeurt, wat het gevoel van invloed op de uitkomst van het participatieproces ondermijnt.

De jongerenwerker speelt als bruggenbouwer tussen de Jeugdraad en de gemeente een belangrijke rol in de samenwerking. Hoewel zijn inzet van grote waarde is, maakt de afhankelijkheid van één persoon het proces kwetsbaar. Bovendien blijkt de jeugdraad niet volledig representatief voor alle jongeren in Moerwijk.

De aanbevelingen richten zich op betere terugkoppeling naar jongeren, eenvoudiger taalgebruik en een outreachende aanpak naar de jongeren in hun eigen wijk toe. Het betrekken van een meer diverse groep jongeren is cruciaal om een breder perspectief in beleidsvorming te brengen. Als de gemeente en de Jeugdraad samen de obstakels weten te overwinnen, kan dit niet alleen hun samenwerking versterken, maar ook een blauwdruk zijn voor jeugdparticipatie elders.

1. Inleiding en onderzoeksvraag

Inleiding

In de bestuurskunde vormt burgerparticipatie een cruciaal thema dat de interactie tussen overheid en burgers belicht. Theorieën over participatie stellen – hoewel slechts gedeeltelijk empirisch onderbouwd – dat een grotere betrokkenheid van burgers bij besluitvorming niet alleen de kwaliteit van beleid kan verbeteren, maar dat de maatschappelijke waarde van participatie ook een bijdrage kan leveren aan inclusie, sociale cohesie, gelijkheid, publieke rechtvaardigheid en versterking van het democratisch proces (o.a. Bovaird & Loeffler, 2012; Van Eijk & Peeters, 2022).

Overheden hebben de afgelopen jaren een breed scala aan consultatietechnieken en vormen van participatie ontwikkeld. Er blijft echter een aanzienlijke uitdaging bestaan om deze benaderingen effectief te laten functioneren (Lowndes et al., 2006). Bijvoorbeeld omdat het belang van de betrokken burger tegengesteld is aan dat van de overheid (Van Eijk & Peeters, 2022) of omdat burgers hun eigen belang of het belang van de directe leefomgeving vooropstellen in plaats van het bredere maatschappelijk belang (Alford 2002).

Een bijzondere uitdaging ligt bij de participatie van burgers uit sociaal-economisch kwetsbare wijken. Kwetsbare burgers die achterstanden hebben op het gebied van geld, sociaal kapitaal en de voor participatie benodigde competenties zijn minder in staat om mee te doen en hun stem te laten horen. Investeren in de participatie van burgers met sociaal-economische uitdagingen is van essentieel belang om hen betrokken te maken en hun perspectief te delen met de overheid. Als de overheid niet investeert, dan zullen deze burgers minder gaan participeren. (De Graaf et al., 2015). Dit tast het vertrouwen in de overheid aan en de kwaliteit van de democratie (OECD, 2022). Het is daarom maatschappelijk relevant om te onderzoeken hoe de overheid de (toegang tot) participatie kan vergroten.

Naast deze groep kwetsbare burgers is er een andere specifieke groep die vaak minder goed vertegenwoordigd is in participatieprocessen: jongeren. Hoewel zij in veel opzichten als een aparte doelgroep kunnen worden beschouwd, zijn er raakvlakken met kwetsbare bewoners, zeker wanneer jongeren opgroeien in sociaal-economisch zwakkere omgevingen. De literatuur over jongerenparticipatie is minder uitgebreid dan die over algemene burgerparticipatie, terwijl jongeren een substantieel deel uitmaken van de bevolking en hun betrokkenheid cruciaal kan zijn voor duurzame inclusiviteit en toekomstig beleid. Er is

behoefte aan meer kennis over de betrokkenheid van jongeren bij overheidsbeleid, maar de literatuur over jongeren richt zich vaak meer op hun tekortkomingen en gebrek aan betrokkenheid dan op hun kwaliteiten en hun rol als actieve burgers (Checkoway et al., 2005).

Deze uitdagingen rechtvaardigen een specifiek onderzoek naar jeugdparticipatie, met bijzondere aandacht voor jongeren uit sociaal-economisch kwetsbare omgevingen.

Jongerenparticipatie leidt tot een grotere betrokkenheid van jongeren bij hun leefomgeving en bevordert kansengelijkheid. Door hun deelname verwerven jongeren praktische vaardigheden, politieke kennis en vertrouwen in hun vermogen om verandering te bewerkstelligen. Het erkennen van jongeren als actieve deelnemers in de samenleving, in plaats van als passieve ontvangers van overheidsdiensten, is cruciaal voor hun persoonlijke ontwikkeling en voor de effectiviteit van gemeentelijk beleid (Checkoway et al., 2005).

De Jeugdraad Moerwijk is een voorbeeld van een initiatief waarin jongeren uit een sociaal-economisch kwetsbare wijk worden betrokken bij participatieprocessen. Moerwijk kent uitdagingen op het gebied van veiligheid, werkgelegenheid, armoede, criminaliteit en beperkte sociale cohesie (Gemeente Den Haag, 2024a), maar toch is er veel burgerkracht aanwezig in de wijk. Dit blijkt uit de vele in de wijk actieve maatschappelijke initiatieven en organisaties (Gemeente Den Haag, 2023a). De Jeugdraad Moerwijk is opgericht om jongeren uit de wijk een stem te geven en kansengelijkheid te bevorderen. De Jeugdraad organiseert maatschappelijke projecten zoals kickbokslessen, voorlichtingen tegen wapenbezit ('shanks no thanks') en straatintimidatie, en initiatieven gericht op inclusie, kansengelijkheid en discriminatie (Jeugdraad Moerwijk, z.d.).

De jongeren binnen de Jeugdraad geven aan dat zij zich onvoldoende gezien en gehoord voelen door de gemeentelijke overheid. Dit signaal van de Jeugdraad vormde de aanleiding voor de scriptiewerkplaats Zuidwest om de samenwerking tussen gemeente en Jeugdraad als onderzoeksonderwerp te agenderen.¹ Onderzoek toont aan dat dit gevoel niet uniek is voor deze groep; jongeren in kwetsbare wijken ervaren vaker dat hun input wordt genegeerd of symbolisch wordt gebruikt, zonder daadwerkelijke invloed op beleid of besluitvorming (Richards-Schuster & Checkoway, 2009). Dit gegeven staat op gespannen voet met de

¹ De scriptiewerkplaats is een onderwijsplatform waar diverse studenten van Universiteit Leiden, TU Delft en Erasmus Rotterdam vanuit verschillende disciplines een (scriptie)onderzoek doen binnen de context van Den Haag Zuidwest. Het onderzoek is gekoppeld aan praktijkgerichte uitdagingen aangeleverd door stakeholders. Het onderzoek streeft ernaar zowel wetenschappelijke inzichten als praktische aanbevelingen als resultaat te hebben.

ambities van de gemeente Den Haag ten aanzien van jeugdparticipatie. De gemeente Den Haag geeft aan dat zij jeugdparticipatie hoog in het vaandel heeft staan. Het doel van jeugdparticipatie is om talenten, vaardigheden en competenties van kinderen en jongeren te ontwikkelen door hen te laten meedenken en meedoen (Gemeente Den Haag, 2024c). Er lijken echter belemmeringen te zijn die de ambities van de gemeente en de wens van de Jeugdraad om meer betrokken te worden negatief beïnvloeden.

Systemische belemmeringen die inherent zijn aan de sociale en economische structuren binnen de samenleving, zoals sociaal-economische ongelijkheid (De Graaf et al., 2015) kunnen een belemmering vormen voor participatie. Institutionele factoren, zoals complexe bureaucratie en hiërarchie (Ianniello et al., 2018) of een gebrek aan tijd, bestuurlijk draagvlak of middelen (Edelenbos, 2005) kunnen de toegankelijkheid tot participatie eveneens negatief beïnvloeden. Jongeren ervaren vaak vergelijkbare, maar ook unieke barrières, zoals een lager vertrouwen in de overheid en een gebrek aan toegang tot middelen en netwerken (Nederlands Jeugd Instituut (NJI), z.d.; Checkoway et al., 2005).

Het onderzoek heeft als doel om de theorie over belemmeringen bij participatie te toetsen bij de Jeugdraad Moerwijk. Het is niet duidelijk welke en in welke mate institutionele en systemische barrières een rol spelen in de samenwerkingsrelatie tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag. In de context van de groeiende aandacht voor burgerparticipatie, en met name jongerenparticipatie, is het van belang om de barrières te begrijpen en identificeren die jongeren in sociaal-economisch zwakkere wijken zoals Moerwijk ervaren in de manier waarop hun participatie met de overheid (in dit geval de gemeente Den Haag) wordt georganiseerd, gefaciliteerd en uitgevoerd. Dit resulteert in de volgende onderzoeksvraag:

Onderzoeksvraag: In welke mate beïnvloeden systemische en institutionele barrières het participatieproces tussen de jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag?
--

Ondanks de algemene acceptatie van het idee van een jeugdraad als een manier om jongeren te betrekken, is er nog onvoldoende onderzoek beschikbaar naar de prevalentie en werking van deze samenwerkingsvormen (Augsberger et al., 2017). Individuele kenmerken, zoals de capaciteit en bereidheid van burgers om samen te werken, zullen waarschijnlijk een sterke invloed hebben op het verloop en de uitkomsten van coproductieprocessen; toch is hier slechts weinig empirische aandacht aan besteed (Van Eijk & Steen, 2014). Dit onderzoek draagt bij aan de wetenschappelijke literatuur over de mate van betrokkenheid en motivatie van

jongeren bij publieke besluitvormingsprocessen (Richards-Schuster & Checkoway, 2009), door te analyseren hoe jongerenorganisaties samenwerken met gemeenten en welke specifieke barrières belemmerend zijn op het daadwerkelijk laten participeren van jongeren (Hart, 1992; Lowndes et al., 2006; Shier, 2001).

De inzichten die voortkomen uit het onderzoek kunnen een bijdrage leveren aan de betrokkenheid van jongeren bij beleidsvorming. Dit kan mogelijk leiden tot inclusiever en beter afgestemd participatiebeleid, dat rekening houdt met de behoeften en belangen van jongeren. De bevindingen van het onderzoek worden ingezet om aanbevelingen te doen aan de gemeente Den Haag en/of de Jeugdraad Moerwijk hoe de samenwerking verbeterd kan worden.

Leeswijzer

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, bevat het onderzoek een literatuurstudie (hoofdstuk 2) die de volgende concepten uitwerkt: burgerparticipatie, jongerenparticipatie, en barrières bij burgerparticipatie. Deze studie vormt de basis van het theoretisch kader dat resulteert in hypothesen en een conceptueel model.

Vervolgens wordt de methodologie en de keuze voor een kwalitatieve casestudy met semigestructureerde interviews met een aanvullende documentanalyse toegelicht in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 (resultaten) wordt de verzamelde data verder uitgewerkt en in hoofdstuk 5 staan de conclusies en een discussie waarin het onderzoek van een evaluatie wordt voorzien, en wordt afgesloten met concrete aanbevelingen.

2. Literatuurstudie en theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal eerst een overzicht gegeven worden van de bestaande literatuur over de volgende concepten: burgerparticipatie, jongerenparticipatie. Daarna zal de theorie verkend worden over specifieke barrières die burgerparticipatie en jongerenparticipatie in het bijzonder beïnvloeden. Uit de bestaande literatuur wordt een voorlopig antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Vervolgens wordt duidelijk wat de bijdrage van dit onderzoek is aan de bestaande literatuur. Op basis van het theoretisch kader worden enkele hypothesen opgesteld die getoetst kunnen worden.

Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is een concept met veel verschijningsvormen. Van vrijwilligerswerk zoals een kantinedienst bij de voetbalclub draaien, indirecte participatie middels een gang naar de

stembus en directe participatie via een burgerberaad. Als concept is 'participatie' niet substantieel genoeg om op zichzelf te staan en vereist het vaak een 'steigers van ladders, graden, niveaus, faciliterende omgevingen en ondersteunende bijvoeglijke naamwoorden, zoals betekenisvol en ethisch' (Theis, 2010). Wanneer burgers het initiatief nemen om actief bij te dragen aan publieke dienstverlening, ligt de uitdaging voor de (lokale) overheid bij het benutten van die inspanningen en het aansluiten bij de door burgers geïnitieerde initiatieven (Van Eijk & Cuppen, 2022).

Er is een verschuiving zichtbaar in de manier waarop overheden omgaan met burgerparticipatie. Formele beleidsvorming omvat steeds vaker het benaderen van burgers, in plaats van alleen gebruik te maken van representatieve mechanismen. De betrokkenheid van burgers bij formele beleidsvorming in buurten is nu gangbare praktijk in veel steden in West-Europa. Overheden streven ernaar burgers te betrekken om steun te creëren voor beleidsbeslissingen en de kwaliteit van het beleid te verbeteren (De Graaf et al., 2015).

Er vindt een verschuiving plaats wat betreft ideeën over de houding die de overheid inneemt ten opzichte van het betrekken van burgers en wat dit betekent voor de relatie tussen overheid en samenleving en de wijze van samenwerken (Pollitt & Bouckaert, 2011). Participatie-initiatieven worden tegenwoordig vaak door de overheid zelf geïnitieerd, voortkomend uit het besef dat overheden in een netwerksamenwerking functioneren, waarin de overheid slechts één van de actoren is. En de overheid heeft andere partijen nodig om resultaten te behalen (Edelenbos, 2005).

De vorm van burgerparticipatie waar dit onderzoek zich op richt is interactieve beleidsvorming waarbij er sprake is van actieve betrokkenheid van burgers bij het beleidsproces, en zij in staat worden gesteld om invloed uit te oefenen op besluitvorming en zodoende bij te dragen aan de kwaliteit van de democratie (Michels & De Graaf, 2010). Het is een vorm van interactief bestuur waarin burgers en belanghebbenden samenwerken met of advies geven aan de overheid, vaak al in een vroeg stadium in het beleidsproces. Het doel is om burgers te betrekken bij beleidsvorming, wat kan leiden tot een groter draagvlak en effectiviteit van beleid (Edelenbos, 2005; Irvin & Stansbury, 2004).

De behoefte vanuit de overheid om samen te werken met burgers kan zowel een instrumenteel als democratisch motief hebben. De democratische legitimiteit wordt vergroot door interactieve beleidsvorming. De participerende burgers krijgen door deze vorm van directe inspraak meer invloed op de besluitvorming van het democratisch stelsel. Dit vergroot de

betrokkenheid van burgers en de kloof tussen burger en overheid wordt hiermee verkleind. Daarnaast voegen burgers hun specifieke kennis en ervaring toe aan de beleidsvorming. Hiermee kunnen problemen van de overheid passender worden opgelost. Vanuit een instrumenteel perspectief helpt burgerparticipatie dus om betere resultaten te behalen, door burgerexpertise te combineren met professionele en politieke ervaring. Vanuit een democratisch perspectief zijn de motieven voor burgerparticipatie meer intrinsiek aan de participatie zelf. Hoe meer mensen deelnemen, des te democratischer het besluitvormingsproces in normatieve zin wordt (De Graaf, 2007). Een ander democratisch argument is dat participatie burgerschap creëert en helpt om een vitale civil society in stand te houden (Guertz & Van de Wijdeven, 2010). Intrinsieke motivatie, het kunnen samenwerken met anderen en het tot uiting brengen van voor burgers belangrijke waarden spelen in dit proces een belangrijke rol (Alford, 2002).

Niet alle door de overheid geïnitieerde vormen van burgerparticipatie delen daadwerkelijk invloed en verantwoordelijkheden met de burger. In haar werk over de "ladder van participatie" maakt Arnstein (1969) een duidelijk onderscheid tussen burgerparticipatie, manipulatie en tokenisme. In het werk van Arnstein wordt geïmpliceerd dat een herconceptualisering van macht noodzakelijk is. Directe participatie vereist dat macht wordt gedeeld tussen de burgers en publieke functionarissen. Het is geen vorm van controle waarbij mensen met autoriteit burgers kunnen laten doen wat hen uitkomt. Gedeelde macht betekent dat de macht samen met burgers wordt uitgeoefend, in plaats van over hen.

Het is geen vanzelfsprekendheid om voor burgerparticipatie te kiezen. Soms wordt directe burgerparticipatie met scepsis en zelfs wantrouwen bekeken. Gelet op de behoeften van een complexe, postindustriële samenleving, die technische, politieke en administratieve expertise vereist om te functioneren, is directe burgerparticipatie niet altijd een haalbare verwachting. Publieke functionarissen hebben hier vaak ook niet de tijd of interesse voor (Dahl, 1989).

Jeugdparticipatie

Met betrekking tot definities van jeugdparticipatie blijkt dat, net als bij burgerparticipatie in het algemeen, geen enkele overkoepelende conceptualisering van de term bestaat.

Jeugdparticipatie houdt volgens het Nederlands Jeugdinstituut in dat kinderen en jongeren actief meepraten en meebeslissen over onderwerpen die hen aangaan of over plekken waar zij vaak komen. Het is de verantwoordelijkheid van volwassenen om deze participatie mogelijk

te maken, bijvoorbeeld in lokaal of landelijk beleid, of op een sportclub of school (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

De deelname van jongeren aan gemeentelijk beleid heeft niet alleen positieve effecten op de beleidsprocessen, maar ook op hun persoonlijke ontwikkeling. Door hun deelname verwerven zij praktische vaardigheden, politieke kennis en vertrouwen in hun vermogen om verandering te bewerkstelligen (Checkoway et al., 2005).

Er zijn sterk uiteenlopende meningen over de mate waarin jongeren een stem zouden moeten hebben. Sommige voorstanders beschouwen jongeren als potentiële redders van de samenleving, terwijl anderen van mening zijn dat de deelname van jongeren een naïeve opvatting is, omdat zij simpelweg niet de besluitvormingsmacht van volwassenen bezitten (Hart, 1992).

Theis (2010) onderscheidt twee hoofdbenaderingen van participatie: een die deze concepten benadert vanuit sociale relaties en een andere vanuit politieke relaties. Het discours rondom jongerenparticipatie is vaak sociaal van aard. Het legt de nadruk op netwerken, inclusie, de interactie tussen jongeren en volwassenen, en de mogelijkheden voor sociale verbinding en persoonlijke ontwikkeling die participatieve praktijken kunnen bieden. Tegelijkertijd is er een meer politiek georiënteerd discours, dat gericht is op macht, uitdaging en verandering. Politieke participatie omvat activiteiten die gericht zijn op overheidsprocessen en de politieke sfeer. Bij deze samenwerking blijkt echter dat jongeren wel worden geconsulteerd, bijvoorbeeld in een Jeugdraad, maar vaak worden buitengesloten van de daadwerkelijke besluitvorming.

Desondanks willen jongeren wel degelijk participeren. Wanneer zij de kans krijgen, vervullen zij zowel formele als informele rollen in jeugdcommissies en bestuursorganen. Ze uiten standpunten, spreken op vergaderingen en doen aanbevelingen aan publieke functionarissen. Ook mobiliseren ze leeftijdsgenoten om hun standpunten te vertegenwoordigen en plannen ze programma's van hun keuze (Richards-Schuster & Checkoway, 2009).

Barrières bij burgerparticipatie

Uit de literatuur blijkt dat zowel burgerparticipatie als jongerenparticipatie een groot aantal verschijningsvormen kent en dat burgerparticipatie voordelen biedt voor overheden op het gebied van democratische legitimiteit en de noodzaak om samen met andere partijen, waaronder burgers, resultaten te halen.

Bij de uitdieping van de concepten burgerparticipatie en jeugdparticipatie in het bijzonder zien we dat opvattingen over jongeren als doelgroep, participatie als beleidsinstrument en de rol van de overheid als facilitator allemaal van invloed zijn op de verschijningsvorm van participatie en de mate waarin er wordt samengewerkt. De wetenschappelijke literatuur laat zien dat in de samenwerking tussen burgers en de overheid er verschillende belemmerende factoren een rol kunnen spelen.

Het is bijvoorbeeld moeilijk om deelname te bevorderen wanneer gemeenschapsorganisaties jongeren beschouwen als passieve ontvangers van diensten in plaats van als competente burgers, wanneer scholen geen kwalitatief goed curriculum hebben om hen voor te bereiden op burgerlijk leiderschap, en wanneer volwassenen hen als inferieur beschouwen en hun potentieel negeren vanwege hun leeftijd (Richards-Schuster & Checkoway, 2009).

De mate waarin de overheid participatie toelaat en de bereidheid van jongeren om deel te nemen aan een participatieproces kunnen belemmerd worden door een aantal systemische en institutionele barrières. De institutionele barrières komen voort uit de structuren, regels en procedures die de overheid hanteert. Ze zijn vaak het resultaat van formele beleidslijnen, wetgeving of organisatorische praktijken. De systemische barrières richten zich op de onderliggende maatschappelijke en economische structuren en dynamiek.

Het is aannemelijk dat de theoretische concepten en barrières die in de literatuur over burgerparticipatie worden beschreven en in het vervolg van dit onderzoek nader worden uitgewerkt, zoals sociaal-economische ongelijkheid, complexiteit van bureaucratie, en ineffectieve communicatie, ook relevant zijn voor jongerenparticipatie. Echter, vanwege de unieke kenmerken en uitdagingen van jongeren, zoals leeftijdsspecifieke percepties en behoeften, kan niet zonder meer worden aangenomen dat deze inzichten volledig overlappen (Augsberger et al., 2017). Het toetsen van deze theorieën binnen de context van jongerenparticipatie is daarom zinvol. Dit draagt niet alleen bij aan een beter begrip van de obstakels die jongeren ervaren, maar helpt ook om op bestaande theoretische kaders verder te bouwen en waar nodig aan te passen aan deze specifieke doelgroep.

De meest voorkomende barrières voor (jeugd)participatie in samenwerking met de overheid die in de wetenschappelijke literatuur worden aangehaald, staan hieronder nader uitgewerkt. Op basis van deze belemmeringen worden hypothesen geformuleerd die de theorie toetsen en de onderzoeksvraag helpen beantwoorden. Hiermee kan inzicht verkregen worden in hoeverre

de theorie ten aanzien van burgerparticipatie in het algemeen van toepassing blijkt op de doelgroep jongeren.

Systemische barrières

Sociaal-economische ongelijkheid

Aangezien de jongeren van de Jeugdraad Moerwijk uit een wijk met een lage sociaal-economische status komen, kan dit hun toegang tot relevante netwerken beïnvloeden (Bourdieu, 1986). Ongelijkheden in sociale en economische status kunnen ertoe leiden dat bepaalde groepen jongeren minder vertegenwoordigd zijn in participatieprocessen. Deelname is vooral problematisch in achtergestelde buurten, waar zowel de participatie van burgers in hun directe omgeving als in formele beleidsvorming vaak beperkt is. Minderheidsgroepen en jongeren zijn in dit geval zwaar ondervertegenwoordigd in participatieprocessen (De Graaf et al., 2014). Een scheve vertegenwoordiging als gevolg van ongelijke toegang kan leiden tot ongelijkheden tussen ‘insiders’ en ‘outsiders’. Actief betrokken burgers (insiders) kunnen onevenredige voordelen genereren in tegenstelling tot de outsiders. Dit kan ertoe leiden dat burgerparticipatie niet de gehele samenleving dient, maar vooral het belang van de insiders (Steen et al., 2018). Daarnaast spelen de achtergrond van de ambtenaren en een voorkeur voor een bepaald type burger een rol, aangezien zij waarschijnlijk een middenklasse bias hebben (Hart, 1992). Het focussen op één type burger ten koste van anderen ondermijnt het concept van burgerparticipatie (Roberts, 2004).

We zien dat sociaal-economische ongelijkheid kan zorgen voor een verminderde toegang tot participatie, zowel aan de kant van de burger (deelnemen aan) als aan de kant van de overheid (uitnodigen tot).

Hypothese 1: Sociaal-economische ongelijkheid belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Vertrouwen

Om betrokken te zijn, is het essentieel dat burgers vertrouwen hebben in democratische instituties, terwijl ze tegelijkertijd in staat zijn om deze kritisch te volgen. Daarnaast is onderling vertrouwen tussen burgers van belang, aangezien samenwerking nodig is om gezamenlijke doelen te bereiken. Beleidsmakers moeten in deze samenwerking bereid zijn burgers te vertrouwen door hen de ruimte te geven om actief betrokken te zijn (WRR, 2012).

Jongeren hebben vaak een gebrek aan vertrouwen in de overheid en zijn sceptisch over de effectiviteit van hun deelname, wat hun bereidheid om deel te nemen kan verminderen. Het opbouwen van vertrouwen is cruciaal voor het participatieproces, vooral als er een geschiedenis van antagonisme is die eerst overwonnen moet worden (Ansell & Gash, 2008). De dominante opvattingen over jongeren als niet betrokken of afstandelijk reduceren de verwachtingen over hun participatie (Richards-Schuster & Checkoway, 2009). Co-creatie en coproductie worden vaak gezien als de remedie voor het afnemende vertrouwen in publieke instellingen, maar de uitkomsten zijn complex en niet altijd positief (Dudau et al. 2019).

Vertrouwen is echter geen eenrichtingsverkeer; het vertrouwen van de overheid in burgers speelt ook een belangrijke rol in de responsiviteit van de overheid ten opzichte van burgerinitiatieven (Cooper et al., 2006). Een belangrijk probleem ligt in de negatieve percepties die beleidsbepalers hebben van burgers en hun beperkte vertrouwen in de capaciteiten van de bevolking. Veel ambtenaren zijn van mening dat burgers onvoldoende kennis hebben van de taken van publieke organisaties en niet in staat zijn om publieke vraagstukken goed te beoordelen. Daarnaast zouden burgers volgens hen niet helder communiceren en te sterk gericht zijn op eigenbelang (WRR, 2012). Er kan een kloof bestaan tussen de verwachtingen van de overheid en die van jongeren over wat participatie inhoudt en wat de uitkomsten zullen zijn. Degenen die zich betrokken voelen, zijn vaak afhankelijk van de verwachtingen van de belanghebbenden over de vraag of de samenwerkingsprocessen zinvolle resultaten zullen opleveren, vooral in verhouding tot de benodigde tijd en energie (Checkoway et al., 2005). Campbell (2010) stelt dat ambtenaren niet veel vertrouwen hebben in de vaardigheden, intelligentie en ervaring van gewone mensen, en tonen een beperkte capaciteit en bereidheid om 'verspreide kennis' te waarderen. Wanneer volwassenen jonge mensen beschouwen als "problematisch", en jongeren deze opvattingen overnemen, verzwakt dit hun rol. Het toewijzen van middelen aan beleid dat zich richt op de tekortkomingen in plaats van de sterke punten van jongeren, institutionaliseert deze negatieve wereldbeelden verder (Checkoway et al., 2005).

Zowel burgers als de overheid hebben bepaalde beeldvorming over elkaar. Dit zorgt ervoor dat er afstand ontstaat tussen de wereld van de burgers en die van de overheid. Deze kloof tussen burger en overheid zorgt ervoor dat er onvoldoende vertrouwen is vanuit de burger in de responsiviteit van de overheid en vanuit de overheid is er onvoldoende vertrouwen in de competenties van burgers om te participeren.

Hypothese 2a: Een gebrek aan vertrouwen van jongeren in de overheid belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Hypothese 2b: Een gebrek aan vertrouwen van ambtenaren in jongeren belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Institutionele barrières

Complexiteit van besluitvormingsprocessen

Complexe procedures en een gebrek aan middelen kunnen het moeilijk maken voor burgers om deel te nemen aan het beleidsproces (Edelenbos, 2005).

Burgers hebben vaak een kennis- en informatieachterstand ten opzichte van beleidsmakers, zowel inhoudelijk als wat betreft de ambtelijke procedures en processen. Dit ligt deels aan de informatie die beschikbaar wordt gesteld door de overheid. Overheidsinformatie is soms moeilijk vindbaar en vaak lastig te begrijpen (WRR, 2012). Jongeren beschikken daarnaast vaak zelf niet over de noodzakelijke informatie of kennis over beleidskwesties. Dit zorgt ervoor dat ze onzeker zijn en zich minder competent voelen om zinvol bij te dragen aan het participatieproces. Door deze moeilijkheidsgraad om te participeren ontstaat een verschil tussen de burgers die wel en burgers die niet actief deelnemen. Terwijl deze laatste groep ook vertegenwoordigd zou moeten worden (Van Eijk & Cuppen, 2022).

De bureaucratische en complexe aard van gemeentelijke besluitvorming kan ontmoedigend zijn voor jongeren. Hierdoor kunnen burgers, die vaak niet goed begrijpen welke doelen en beperkingen andere belanghebbenden hebben, zich niet betrokken voelen. Bij burgerparticipatie zien we dat dezelfde informatietekorten en asymmetrieën die gebruikelijk zijn in interacties tussen principalen en agenten ook een rol spelen. Factoren binnen overheidsorganisaties kunnen effectieve participatie belemmeren. Veel voorstanders van burgerparticipatie zien soms niet in hoe hun werk effectief kan zijn, vanwege de afhankelijkheid van factoren zoals bureaucratie en machtsverhoudingen (Ianniello et al., 2018).

De manier waarop de overheid georganiseerd is, de complexiteit van de bureaucratie en gebrekkige informatievoorziening, zorgt ervoor dat het voor burgers lastig is om te participeren.

Hypothese 3: complexe bureaucratie belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Ineffectieve communicatie

Daarnaast zien we dat ook de manier waarop de overheid communiceert ervoor zorgt dat burgers zich minder betrokken voelen bij of simpelweg niet op de hoogte zijn van de participatie met de overheid.

Communicatie is fundamenteel voor burgerparticipatie, maar wordt vaak genegeerd als een belangrijk ingrediënt. Onvoldoende of ineffectieve communicatie tussen de overheid en jongeren kan leiden tot misverstanden en een gebrek aan betrokkenheid. Deelname aan het interactieve proces vergt een andere communicatiestijl van ambtenaren dan in traditionele arena's. Directe interactie met burgers impliceert minder jargon en een meer toegankelijke communicatiestijl (Edelenbos, 2005).

Vooraf voor jongeren is dit van belang. Jongeren, net als veel andere leden van de gemeenschap, delen zelden de taal van ambtenaren, raadsleden en andere “experts” die betrokken zijn bij lokaal bestuur. Een van de cruciale vaardigheden die jongeren leren wanneer ze betrokken raken bij de lokale overheid, is de taal (vaak technisch, retorisch en eigenaardig) van het discours van de lokale overheid. Tegelijkertijd is het begrijpen van de taal van jongeren vaak niet eenvoudig. Net als het beleidsdiscours kan ook hun taal heel snel veranderen en worden beïnvloed door vele trends en verschillende culturele invloeden (Saggers et al., 2004).

Hypothese 4: Ineffectieve communicatie belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Beperkte tijd en middelen:

Veel jongeren hebben beperkte tijd en middelen om deel te nemen aan participatie-initiatieven, wat hun betrokkenheid kan verminderen. Ook ambtenaren ondervinden dit probleem. Vaak krijgen ambtenaren te weinig voorbereidingstijd voor het interactieve proces, waardoor hun betrokkenheid beperkt blijft (Edelenbos, 2005).

Een gebrek aan structurele ondersteuning en middelen voor burgerparticipatie-initiatieven kan de effectiviteit ervan ondermijnen. Veel burgerinitiatieven krijgen subsidies van de overheid, en als deze onder druk staan, beïnvloedt dat hoe betrokken burgers kunnen zijn.

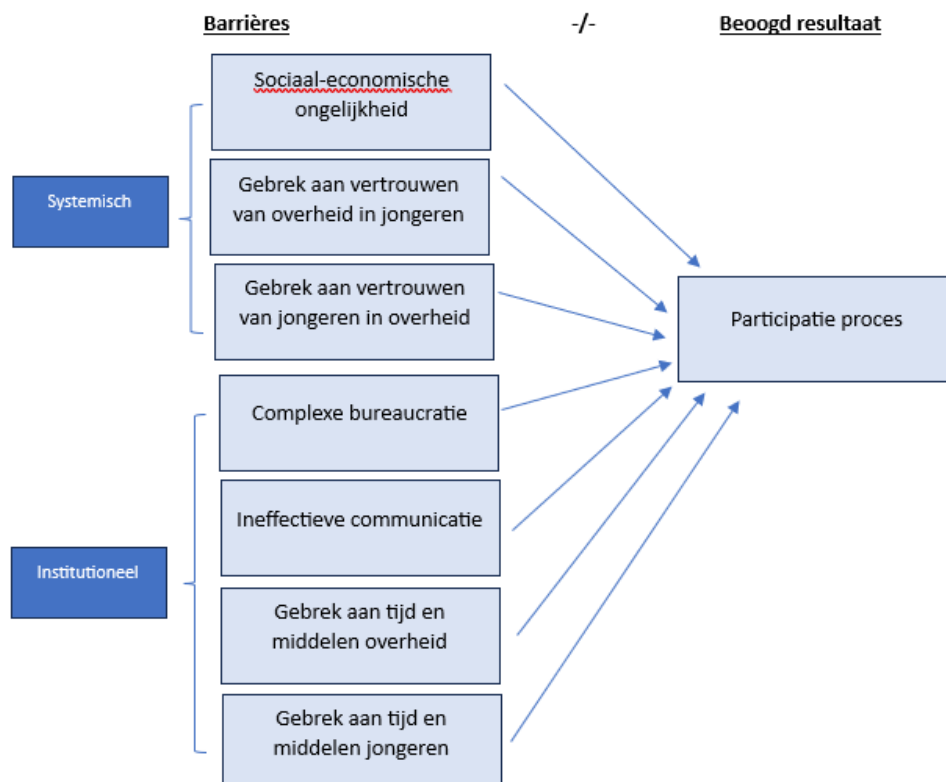
Bezuinigingen op de financiële of personele inzet van de overheid bij burgerparticipatie-initiatieven hebben invloed op de ondersteuning die geboden kan worden en hoe deze steun ervaren wordt (Van Eijk & Cuppen, 2022). Van Eijk en Steen (2016) geven aan dat sociaal-economische variabelen zoals voldoende tijd en geld van invloed zijn op de toegang, de doeltreffendheid van en het vertrouwen in het participatieproces. Een gebrek aan voldoende middelen en tijd om deel te nemen aan een participatieproces vormt een barrière voor zowel de burger als de overheid zelf.

Hypothese 5a: Een gebrek aan tijd en middelen van jongeren belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Hypothese 5b: Een gebrek aan tijd en middelen van de overheid belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Conceptueel model

De uit de theorie geformuleerde hypothesen beschrijven belemmeringen die een negatieve impact hebben op het beoogde doel: het participatieproces tussen Jeugdraad en gemeente. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Figuur 1: Conceptueel model

3. Methodologie

Dit onderzoek richt zich op het toetsen van de hypothesen over barrières aan de samenwerking tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag. Door middel van een kwalitatief onderzoek worden deze hypothesen getoetst. Dit deductief toetsend onderzoek zal door middel van semigestructureerde interviews worden vormgegeven. Hierbij worden de ervaringen van zowel de Jeugdraad als de betrokken ambtenaren van de gemeente Den Haag uitgevraagd, zodat er meer inzicht is in de context en de ervaringen van de deelnemers. Deze interviewvorm biedt de flexibiliteit om zowel vooraf bepaalde vragen te stellen als ruimte te laten voor spontane antwoorden en dieperliggende thema's. Dit is belangrijk, omdat de hypothesen betrekking hebben op complexe sociale interacties en percepties, die mogelijk niet volledig kunnen worden vastgelegd met alleen gesloten vragen. Bovendien kan in het interview door vervolgvragen te stellen meer inzicht verkregen worden in de ervaringen en meningen van de respondenten. De dataverzameling ziet er als volgt uit:

Semi-gestructureerde interviews: Het afnemen van interviews met zowel ambtenaren van de gemeente als leden van de Jeugdraad Moerwijk om hun ervaringen en de belemmeringen die zij tegenkomen te verkennen. In totaal zijn er 7 interviews met jongeren afgenomen gedurende de maanden november en december op locatie bij het Wijk- en dienstencentrum in Moerwijk (Wijkz). Tevens is de jongerenwerker die de jeugdraad begeleidt, geïnterviewd. De jeugdraad bestaat uit 10 jongeren op dit moment. Zo'n 5 à 6 jongeren zijn echt actief en zijn allen geïnterviewd. Er is dus geen sprake van vraagstukken rondom de representativiteit van de geïnterviewde jongeren, aangezien nagenoeg alle jongeren die actief zijn in de jeugdraad ook zijn gesproken voor dit onderzoek.

Alle geïnterviewden zijn op de hoogte gesteld van het doel van het onderzoek en is aangegeven dat de gegevens vertrouwelijk worden verwerkt. Ook is aangegeven dat als op enig later moment de toestemming voor het interview alsnog wordt ingetrokken, dit mogelijk is en geen enkel probleem is. De interviews met de jongeren zijn in een aparte ruimte van het wijkcentrum afgenomen.

Daarnaast zijn 6 ambtenaren bevraagd die beleidsmatig betrokken zijn bij het onderwerp jeugdparticipatie en/of een samenwerking hebben met de jeugdraad of participatie in Moerwijk. Binnen de ambtelijke organisatie is allereerst contact gelegd met de betrokken beleidsadviseur. Via deze adviseur en via de jongerenwerker zijn vervolgens de andere respondenten in beeld gekomen. De geïnterviewde professionals acteren op beleidsniveau of

op street-level-niveau, zodat beide overheidsperspectieven worden meegenomen in het onderzoek.

Documentanalyse: Het analyseren van gemeentelijke beleidsstukken over burger- en jongerenparticipatie om te begrijpen hoe de gemeente deze participatie benadert. De plannen en rapportages over het nationale programma Zuidwest en beleidsstukken over (de visie op) burgerparticipatie en jongerenparticipatie worden bij dit onderzoek 3. Het gaat dan om openbare beleidsstukken die op de site van het nationaal programma Zuidwest te vinden zijn en in het raadsinformatiesysteem (RIS) van de gemeente Den Haag.

Focusgroep: Op basis van de bevindingen van de interviews en de documentanalyse is een kwartetspel gemaakt (zie bijlage 1). Alle belangrijke thema's die in het onderzoek naar de systemische en institutionele belemmeringen die van invloed zijn op het participatieproces tussen de jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag komen in het spel terug. De bedoeling is dat de deelnemers uit de focusgroep tijdens het spelen al nadenken over het thema en de op de kaartjes benoemde kenmerken en deze met elkaar bespreken. Daarmee is een uitwisseling van ideeën en standpunten spelenderwijs tot stand gekomen die een verdieping biedt op de bevindingen uit de interviews. Het kwartetspel is tijdens een bijeenkomst van de scriptiewerkplaats Zuidwest gespeeld met 6 gemeentelijke professionals, waaronder coördinatoren van het Nationaal Programma Zuidwest en een vertegenwoordiger van de scriptiewerkplaats Zuidwest.

Door deze verschillende methoden te combineren (triangulatie), kan het onderzoek een breder en betrouwbaarder beeld schetsen van de barrières en mogelijkheden voor jongerenparticipatie in Moerwijk. Dit versterkt de validiteit van de onderzoeksresultaten en biedt een rijkere context voor de bevindingen. Zo zal de documentanalyse inzicht geven in het formele beleid en de doelstellingen van de gemeente ten aanzien van jongerenparticipatie. De interviews met betrokken ambtenaren laten vervolgens zien hoe dit beleid er in de praktijk uitziet en in welke mate de in beleidsstukken opgestelde doelstellingen ook daadwerkelijk nagestreefd en bereikt worden. De focusgroep kan dan weer extra verdieping op de interviews brengen. Door de resultaten uit de interviews met behulp van het kwartetspel te bediscussiëren, kan er gereflecteerd worden op de verschillende perspectieven uit de interviews en kunnen gezamenlijk de belangrijkste barrières geïdentificeerd en gerangschikt worden. De focusgroep voegt daarmee aanvullende en verdiepende inzichten toe.

In onderstaande tabel staat weergegeven welke respondenten aan de interviews en focusgroepen hebben deelgenomen. Bij de gesproken professionals wordt aangegeven of hun werkzaamheden vooral op beleidsniveau zijn of meer street-level-georiënteerd zijn.

Type data-verzameling	Respondenten	Oriëntatie functie
1. Semi-gestructureerde interviews	Jongere 1	
	Jongere 2	
	Jongere 3	
	Jongere 4	
	Jongere 5	
	Jongere 6	
	Jongere 7	
	Jongerenwerker	Street-level
	Beleidsadviseur Jeugdparticipatie 1	Beleid
	Beleidsadviseur Jeugdparticipatie 2	Beleid
	Adviseur (frontlijn) Participatie 1	Street-level
	Community Builder Moerwijk	Street-level
	Programmasecretaris Jongerenraad Den Haag	Beleid
2. Focusgroep	Adviseur Onderwijs (trainee)	Beleid
	Programmamanager Innovatie	Beleid
	Programmamanager Nationaal Programma Zuidwest	Beleid
	Adviseur (frontlijn) Participatie 2	Street-level
	Beleidsadviseur Participatie 3	Beleid
	Domeinmedewerker Welzijn	Street-level
	Medewerker Scriptiewerkplaats	

Figuur 2: respondenten interviews en focusgroep

Betrouwbaarheid en validiteit

Bij het uitvoeren van dit onderzoek zijn betrouwbaarheid en validiteit belangrijke aandachtspunten om de kwaliteit en geloofwaardigheid van de resultaten te waarborgen.

Betrouwbaarheid verwijst naar de consistentie en reproduceerbaarheid van het onderzoek. Om dit te waarborgen, is transparantie over de onderzoeksopzet essentieel. Alle stappen, van dataverzameling tot data-analyse, zijn beschreven. De semigestructureerde interviews zijn uitgevoerd met vooraf opgestelde vragen die ook als checklist kunnen worden gebruikt, zodat elk relevant thema aan bod komt in de interviews, wat herhaalbaarheid door andere onderzoekers mogelijk maakt. De transcripties van de interviews zijn gecodeerd met behulp

van QDA Miner. Door het coderen kan bias in het onderzoek worden vermeden, en worden aanvullende inzichten die wellicht buiten de scope van de onderzoeksvraag of hypothesen liggen inzichtelijk.

Het voor dit onderzoek ontwikkelde spel dat in de focusgroep wordt gebruikt, zorgt dat dit onderdeel reproduceerbaar is, aangezien het spel en de spelregels ook in vervolgonderzoek kunnen worden toegepast. Door triangulatie toe te passen – interviews met zowel jongeren als beleid- en street-level professionals die te maken hebben met jeugdparticipatie, aangevuld met een documentanalyse – wordt de betrouwbaarheid verder vergroot, aangezien bevindingen uit verschillende bronnen met elkaar worden vergeleken.

Validiteit kan worden opgedeeld in interne en externe validiteit. De interne validiteit wordt gewaarborgd door een zorgvuldige operationalisering van de concepten en het gebruik van meerdere methoden om data te verzamelen. Dit zorgt ervoor dat de resultaten daadwerkelijk de beoogde concepten meten. Het gebruik van verschillende perspectieven – die van jongeren, jongerenwerkers, beleidsambtenaren en ambtenaren die meer op street-level-niveau werken (Lipsky, 1980)– draagt verder bij aan inzicht in de barrières en samenwerkingsprocessen.

De externe validiteit, oftewel de generaliseerbaarheid van de bevindingen, is beperkter vanwege de focus op één specifieke casus: de Jeugdraad Moerwijk en de samenwerking met de gemeente Den Haag. Hoewel de resultaten niet zonder meer generaliseerbaar zijn naar andere contexten, bieden ze wel waardevolle inzichten die relevant kunnen zijn voor vergelijkbare casussen in sociaal-economisch kwetsbare wijken. Daarnaast draagt de theoretische generalisatie bij aan de wetenschappelijke literatuur over (jongeren)participatie.

Door deze maatregelen worden zowel de betrouwbaarheid als de validiteit van het onderzoek versterkt, wat leidt tot een meer robuust en geloofwaardig onderzoeksproces.

Operationalisatie

De interviews zijn getranscribeerd, zodat de inhoud van de interviews goed verwerkt wordt in de analyse. Op basis van de belangrijkste concepten van dit onderzoek – wantrouwen, sociaal-economische ongelijkheid, complexiteit van besluitvorming en beperkte tijd en middelen – wordt het onderzoek gestructureerd. Per concept wordt bekeken in hoeverre dit een daadwerkelijke barrière vormt in de samenwerking tussen gemeente en jeugdraad.

In onderstaande operationalisatietabel staan de concepten uit de vier hypothesen uitgewerkt om specifieke indicatoren te onderscheiden. Deze indicatoren vormen de basis van de vraagstellingen voor de interviews.

Concept	Sociaal-economische ongelijkheid
Definities	Ongelijke toegang tot relevante netwerken door de sociaal economische status van een bepaalde groep burgers (Bourdieu, 1986)
Kenmerken	- Minder vertegenwoordiging van jongeren uit buurten met een lagere sociaal-economische status - Bias voor deelname van middenklasse aan participatieprocessen; - Scheve vertegenwoordiging als gevolg van ongelijke toegang; - Burgerparticipatie dient vooral het belang van de insiders en niet de gehele samenleving (gebrek aan representativiteit)
Indicatoren	Vanuit de burger: - De mate waarin sociaal-economische achtergrond de deelname aan participatie beïnvloedt. - De mate waarin er ondersteuning vanuit de overheid wordt ervaren om deel te nemen aan participatieproces. Vanuit de overheid: - De mate waarin de overheid strategieën ontwikkelt om jongeren uit lagere sociaal-economische klassen te bereiken - De mate waarin het selectieproces de vertegenwoordiging bij participatie beïnvloedt - De mate waarin er sprake is van een gebrek aan representativiteit.
Concept	(Gebrek aan) vertrouwen
Definities	- De vraag of de samenwerkingsprocessen wel zinvolle resultaten zullen opleveren, (Checkoway, 2005); - De perceptie van de effectiviteit en responsiviteit van de overheid ten opzichte van de verwachtingen van de burgers.(Craig et al., 1990)
Kenmerken	- Kloof tussen verwachtingen van burgers en overheid over de resultaten van de samenwerking; - Sceptis over effectiviteit van deelname (heeft deelname wel zin) - Gebrek aan vertrouwen in vaardigheden, intelligentie en ervaring van gewone mensen door ambtenaren; - Problematiseren van jongeren door ambtenaren; - Een geschiedenis van antagonisme tussen overheid en (groepen) burgers
Indicatoren	Vanuit de burger: - De mate waarin de overheid tegemoetkomt aan de verwachtingen van burgers; - De mate waarin de burger ervaart dat de overheid vertrouwen heeft in zijn of haar vaardigheden, intelligentie en ervaring; - De mate waarin burgers vertrouwen hebben dat hun input daadwerkelijk invloed heeft op beleid; - De mate waarin er eerdere negatieve ervaringen zijn in het contact met de overheid. Vanuit de overheid: - De mate waarin de overheid de input van de burger waardeert; - De mate waarin beeldvorming over de doelgroep jongeren als probleemgroep de samenwerking beïnvloedt
Concept	Complexe bureaucratie
Definities	De bureaucratische en complexe aard van gemeentelijke besluitvorming.
Kenmerken	- Onvoldoende kennis of informatie over beleidskwesties bij burgers; - Informatietekorten bij burgers en informatieasymmetrie tussen overheid en burger; - Langdurige en ondoorzichtige besluitvormingsprocessen die participatie ontmoedigen.
Indicatoren	Vanuit de burger: - De mate waarin bureaucratische procedures deelname belemmeren; - De mate waarin burgers bureaucratische processen als transparant en begrijpelijk ervaren; Vanuit de overheid: - De mate van begrip over de doelstellingen en beperkingen van de andere partij (i.c. burger) - De mate waarin interne bureaucratie het participatieproces vertraagt

Concept	Ineffectieve overheidscommunicatie
Definities	onvoldoende of ineffectieve communicatie tussen overheid en burger.
Kenmerken	- Overmatig gebruik van jargon in communicatie. - Taalgebruik dat onvoldoende aansluit bij de doelgroep. - Beperkte beschikbaarheid en vindbaarheid van informatie.
Indicatoren	Vanuit de burger: - De mate waarin burgers toegang hebben tot voldoende en duidelijke informatie. - De mate van begrijpelijkheid van taalgebruik in communicatie. Vanuit de overheid: - De mate van afstemming van informatievoorziening op de doelgroep. - De mate waarin ambtenaren zich bewust zijn over het belang van helder taalgebruik in interacties met burgers.
Concept	Beperkte tijd en middelen
Definities	- De (gedeeltelijke) afwezigheid van structurele ondersteuning en middelen voor burgerparticipatie initiatieven (Van Eijk & Cuppen, 2022) - Beperkte tijd en middelen van jongeren om deel te nemen aan participatie-initiatieven, wat hun betrokkenheid kan verminderen.
Kenmerken	- Weinig flexibiliteit in participatiemogelijkheden voor jongeren met drukke agenda's - Gebrek aan duurzame financiering voor participatie-initiatieven; - Weinig voorbereidingstijd van ambtenaren; - Bezuinigingen op financiële of personele inzet voor participatie
Indicatoren	Vanuit de burger: - In hoeverre de burger voldoende tijd heeft om deel te nemen aan participatietraject; - In hoeverre geld een rol speelt om te participeren. - De mate waarin jongeren flexibele en toegankelijke mogelijkheden hebben om deel te nemen Vanuit de overheid - De mate van aanwezigheid van voldoende tijd vanuit de overheid voor participatie; - De mate waarin participatie-initiatieven structureel zijn ingebed in het gemeentelijke beleid en financiering;

Figuur 3: operationalisatietabel

Interviewvragen

De indicatoren, zoals in de tabel hierboven staan uitgewerkt, zijn omgezet in interviewvragen voor zowel de jongeren uit de jeugdraad als voor de te interviewen ambtenaren. Bij het interviewen van de jongeren fungeren de vragen vooral als checklist of alle punten aan bod zijn geweest in het gesprek. Dit om het gesprek zo natuurlijk mogelijk te laten verlopen en eenvoudiger de vraagstelling aan te passen als blijkt dat de vraag niet begrepen of herkend wordt. Voordat er aan de hand van de vooraf opgestelde vragen en discussiepunten het gesprek wordt aangegaan, zijn bij elke geïnterviewde eerst een aantal algemene vragen gesteld om het gesprek op gang te krijgen. In figuur 4 staan de interviewvragen voor jongeren en ambtenaren uitgewerkt.

Interviewvragen voor Jongeren

(Gebrek aan) vertrouwen

- Heb je eerdere ervaringen in contact met de overheid? Hoe verliep dat?
- Hoe ervaar je het contact dat je hebt met de gemeente of ambtenaren? Voel je dat je serieus wordt genomen?
- Heb je het gevoel dat je ideeën en inbreng worden gewaardeerd door de ambtenaren? Waarom wel of niet?
- Heb je het idee dat de gemeente voldoende zicht heeft op wat belangrijk is voor jou en andere jongeren?

Sociaal-economische Ongelijkheid

- Denk je dat de achtergrond van jou en je medejongeren invloed heeft op jullie deelname aan de Jeugdraad? Op welke manier?
- Voel je dat er voldoende ondersteuning is vanuit de gemeente voor jongeren uit jouw wijk?

Communicatie

- Vind je dat informatie van de overheid goed te vinden is en duidelijk is?
- Snap je altijd wat ambtenaren zeggen?

Complexiteit van Besluitvormingsprocessen

- Hoe begrijpelijk vind je de processen binnen de gemeente? Zijn er dingen die je moeilijk vindt om te volgen?
- Heb je ooit het gevoel gehad dat bureaucratische procedures je deelname hebben belemmerd? Kun je een voorbeeld geven?

Beperkte Tijd en Middelen

- Hoeveel tijd heb je beschikbaar om deel te nemen aan de activiteiten van de Jeugdraad? Is dit voldoende?
- Heb je toegang tot de middelen die je nodig hebt om effectief deel te nemen aan de Jeugdraad? Wat ontbreekt er?

Interviewvragen voor Ambtenaren

(Gebrek aan) vertrouwen

- Hoe zou je de relatie tussen de gemeente en de jongeren in de Jeugdraad beschrijven? Wat zijn de belangrijkste uitdagingen?
- In hoeverre vertrouwt u op de input van jongeren bij beleidsvorming? Wat zijn je overwegingen hierbij?

Sociaal-economische Ongelijkheid

- Hoe denk je dat de sociaal-economische achtergrond van jongeren hun participatie beïnvloedt? Wat doet de gemeente om deze ongelijkheid aan te pakken?
- Zijn er specifieke initiatieven die gericht zijn op het betrekken van jongeren uit achtergestelde wijken? Hoe effectief zijn deze?

Communicatie

- Is de communicatie bij jeugdparticipatie goed op de doelgroep afgestemd en waar blijkt dit uit?
- Past u uw persoonlijke communicatiestijl aan als u met jongeren spreekt? Waarom wel/niet?

Complexiteit van Besluitvormingsprocessen

- Wat zijn volgens jou de grootste obstakels voor jongeren om deel te nemen aan het beleidsproces? Hoe kan de gemeente deze obstakels verhelpen?
- Hoe communiceert de gemeente met jongeren over beleidskwesties? Zijn er verbeterpunten?

Beperkte Tijd en Middelen

- Hoeveel tijd en middelen zijn er vanuit de gemeente beschikbaar voor de samenwerking met initiatieven zoals de Jeugdraad? Is dit voldoende?
- Wat zijn de grootste uitdagingen die je ervaart bij het ondersteunen van burgerparticipatie-initiatieven?

Figuur 4: interviewvragen

Ethiek

Ethiek speelt een belangrijke rol in het opbouwen van vertrouwen tussen de onderzoeker en de deelnemers aan het onderzoek. De jongeren moeten volledig begrijpen wat hun deelname inhoudt en welke impact dit kan hebben voordat ze toestemming geven om deel te nemen.

Het onderzoek richt zich namelijk op een relatief kleine groep jongeren (de Jeugdraad Moerwijk) die uit een kwetsbare omgeving komen. Er wordt naar persoonlijke meningen van de jongeren gevraagd en de groep respondenten is beperkt in omvang. Daarom is het belangrijk om de privacy van de deelnemers goed te waarborgen en te zorgen dat resultaten niet te herleiden zijn naar specifieke jongeren. Door hier aandacht aan te geven, wordt een veilige omgeving gecreëerd waarin jongeren zich vrij voelen om hun gedachten en ervaringen te delen. Alle geïnterviewden zijn op de hoogte gesteld van het doel van het onderzoek en is aangegeven dat de gegevens vertrouwelijk worden verwerkt. Ook is aangegeven dat als op enig later moment de toestemming voor het interview alsnog wordt ingetrokken, dit mogelijk is en geen enkel probleem is. De interviews met de jongeren zijn in een aparte ruimte van het wijkcentrum afgenomen.

Wanneer jongeren zien dat hun input serieus wordt genomen en dat er ethisch wordt gehandeld, zijn ze eerder geneigd om actief deel te nemen aan het onderzoek en voelen zij zich betrokken bij het onderzoeksproces. Het volgen van ethische normen draagt ook bij aan de wetenschappelijke geloofwaardigheid van de onderzoeksresultaten.

4. Analyse

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek gepresenteerd. De bevindingen zijn gestructureerd volgens de ervaringen van de jongeren en de jongerenwerker enerzijds, en die van gemeentelijke professionals anderzijds. Bij de gemeentelijke professionals wordt, indien dit zich voordoet, een onderscheid gemaakt tussen beleidsadviseurs en meer street-level-georiënteerde professionals.

Sociaal-economische ongelijkheid

Vijf van de zeven geïnterviewde jongeren zijn geboren en getogen in Moerwijk. Een van de jongeren woont wel in een aanpalende wijk en een jongere die via een stage bij de Jeugdraad betrokken is, woont in een andere gemeente. De geïnterviewde jongeren zijn tussen de 17 en 23 jaar oud. Allen hebben een Marokkaans-Nederlandse achtergrond. Het opleidingsniveau

van de jongeren varieert van praktijkonderwijs tot hoger beroepsonderwijs. Een aantal jongeren loopt of heeft een stage bij het wijkcentrum gelopen. De geïnterviewde jongeren participeren allen actief, maar de manier waarop verschilt. Sommige jongeren zijn vooral gericht op het organiseren van activiteiten voor de buurt en andere jongeren vinden het ook belangrijk om hun stem te laten horen, bijvoorbeeld in een jongerenstadslab.

Meerdere jongeren geven aan dat ze uit een huishouden met weinig geld komen. De jongeren zijn zich bewust van de uitdagingen waarmee hun ouders te maken hebben, zoals armoede en bureaucratische belemmeringen. Zo heeft een jongere aangegeven dat de uitkering van haar moeder werd gekort zodra zij 18 jaar werd. Zij zien ook de bureaucratische uitdagingen waarmee hun ouders te maken hebben. Deze uit hun sociaal-economische achtergrond voortvloeiende ervaringen vormen hun perceptie van de overheid als iets waarvan je afhankelijk kunt zijn, maar waar je weinig invloed op hebt en duidelijkheid van krijgt. Deze ervaringen kunnen een drempel vormen voor de samenwerking met de gemeentelijke overheid, omdat de overheid niet altijd een positieve rol speelt in hun omgeving.

“Dus bijvoorbeeld, ik kreeg te horen, als je 18 plus wordt, dat je een bepaald inkomen mag hebben. Zodat de huurtoeslag van je vader niet minder wordt. Maar op de dag van vandaag weet ik nog steeds niet hoeveel.” [jongere 6]

De jongeren van de Jeugdraad Moerwijk groeien op in een omgeving met sociaal-economische uitdagingen, maar ervaren zelf over het algemeen weinig directe, fysieke belemmeringen om te participeren. Dit komt door factoren zoals de nabijheid van het wijkcentrum en de mogelijkheid om kosteloos deel te nemen aan activiteiten.

De geïnterviewde ambtenaren en de bij Den Haag Zuidwest betrokken ambtenaren uit de focusgroep zien dat er ten opzichte van het verleden meer mogelijk is op participatiegebied in Moerwijk vanwege de extra aandacht en middelen uit het Nationaal Programma Zuidwest. De jongeren geven eveneens aan dat ze het idee hebben dat er meer aandacht is voor hun wijk en dat er meer in wordt geïnvesteerd.

“Het heeft wel lang geduurd. Maar uiteindelijk is het toch wel gebeurd. Daar ben ik wel sowieso blij mee. Ik hoop dat het nu gewoon wordt doorgepakt. En niet dat er alleen een paar projecten worden gedaan. En dan wordt het stilgelegd weer in Moerwijk. Want ik vind echt dat Moerwijk jarenlang is verwaarloosd.” [jongere 7]

Een nauw bij de wijk betrokken ambtenaar geeft wel aan dat er volgens haar sprake is van een inhaalactie. Andere wijken zoals Schilderswijk en het centrum hadden in het verleden juist meer aandacht, waardoor er daar een stevigere infrastructuur is op welzijnsgebied. Door die verschuiving van aandacht lijkt er sprake te zijn van een waterbedeffect. De aandacht voor een bepaald gebied zorgt ervoor dat elders weer minder aandacht en geld is voor jongerenwerk.

De geïnterviewde ambtenaren en de deelnemers aan de focusgroep herkennen het beeld uit de theorie niet dat jongeren uit wijken met sociaal-economische uitdagingen minder vaak zouden participeren. Toch zijn er impliciete barrières die hun (bereidheid tot) participatie beïnvloeden. Een daarvan is de beeldvorming en stigmatisering van henzelf en de omgeving waar ze wonen. De jongeren zijn zich bewust van het feit dat de wijk een slechte reputatie heeft wat betreft leefbaarheid, armoede en criminaliteit. Een jongere die in Leiden op school zat, vertelde dat zijn klasgenoten ook een negatief beeld van zijn wijk hadden vanuit de media. De jongeren zien dat de wijk uitdagingen kent, maar benoemen de sociale cohesie en het voor elkaar klaarstaan als groot pluspunt. Een van de jongeren verwoordt het als volgt: Moerwijk is een familiewijk. Ook sluiten de jongeren de ogen niet voor de problemen op het gebied van veiligheid. Zo hebben ze een project georganiseerd rondom straatintimidatie en noemen ze dit ook als voorbeeld van de uitdagingen waar de wijk mee te kampen heeft. Desondanks zijn de jongeren veelal trots op hun wijk en wordt door meerdere jongeren de sociale cohesie en het familiegevoel in de wijk benadrukt.

“Kijk, het is misschien, wat ze zeggen in de krant, een slechte wijk, of zeggen dat het niet de rijkste wijk is, maar ik vind gewoon dat het een gezellige buurt is.” [jongere 5]

De jongeren ervaren dat mensen een ander beeld hebben van de wijk dan hoe zij het beleven. Zij denken dat mensen daarom wellicht ook anders over hen denken. Dat komt vooral doordat men de moeite niet neemt om zich in hen te verdiepen. De jongeren uit de Jeugdraad roepen de gemeentelijke overheid op om vooral het gesprek aan te gaan en op bezoek te gaan in de wijk.

“Ik denk dat ze dan wel echt een veel beter beeld kunnen krijgen van hoe dat eraan toe gaat en misschien veel minder is dan ze misschien eerst dachten. Ja, dat die vooroordelen misschien een beetje kunnen zakken.” [jongere 2]

De overheidsprofessionals herkennen de oproep van jongeren om meer met elkaar in gesprek te gaan en de beleidsambitie is ook om dit meer te gaan doen. Dus meer met jongeren praten dan over hen praten (Gemeente Den Haag, 2024c). In de focusgroep gaf een van de respondenten aan dat de moeite om elkaar te vinden ook van twee kanten kan komen. Hij had zelf de ervaring dat het lastig was om de jongeren te bereiken.

De gemeente heeft om jongerenparticipatie mogelijk te maken een aantal stadsbrede inspraakorganen georganiseerd. Soms rondom specifieke problematiek (Jong Doet Mee en EXPEX voor jongeren met ervaringen uit de specialistische jeugdzorg en jeugdhulp), of juist breder georganiseerd, zoals jongerenambassadeurs en thematisch georganiseerde jongerenstadslabs (Gemeente Den Haag, 2024c). De vraag is echter of dit aanbod passend is voor jongeren uit Moerwijk. We zien dat er verschillen tussen jongeren en de gemeente zijn te identificeren wat betreft de wijze waarop geparticipeerd wordt en de voorkeur voor een bepaalde vorm van participatie. Jongeren uit de Jeugdraad geven aan dat ze het liefst participeren in projecten in hun directe leefomgeving en ten gunste van de jongeren die zij daar kennen. Stadsbrede initiatieven, zoals het Jongerenstadslab, zijn minder aantrekkelijk. De jongerenwerker geeft aan dat sommige jongeren zich onzeker voelen in gesprekken met jongeren uit andere stadsdelen of met een hogere sociaal-economische status. Dit resulteert in een beperkte representatie en een eenzijdige focus binnen dergelijke initiatieven.

“Misschien in de toekomst, maar we willen eerst in Moerwijk blijven. Eerst onze eigen jongeren benaderen, bereiken. Dan kunnen we misschien eventueel buiten Moerwijk kijken.”
[jongere 1]

Gemeentelijke initiatieven zoals het Jongerenstadslab betrekken vooral jongeren die al actief zijn en bekend zijn bij de gemeente. Hierdoor blijven minder zichtbare jongeren buiten beeld, wat leidt tot een beperkt en eenzijdig perspectief. Werving via bestaande netwerken zorgt ervoor dat een groot deel van de jongeren (bijvoorbeeld die niet bekend zijn bij de jeugdraad) niet wordt bereikt. Bij de jeugdraad Moerwijk zien we dat vooral jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond actief zijn. Ondanks intenties om een breder spectrum van jongeren te betrekken, blijkt dit in de praktijk moeilijk te realiseren. Gemeentelijke professionals signaleren dat deze beperkte diversiteit kan leiden tot een eenzijdig beeld van de behoeften en perspectieven van jongeren in de wijk.

“Maar je wil natuurlijk ook, we merken ook bijvoorbeeld wel dat we de Antilliaanse doelgroep of de Somalische doelgroep toch lastiger weten te bereiken. We zien ook wel dat er heel veel focus is op jongens. Terwijl meiden ook best wel wat meer ondersteuning zouden kunnen gebruiken”. [street-level professional]

Resumerend zien we dat de sociaal-economische omstandigheden geen directe belemmering vormen voor participatie, maar dat deze omstandigheden wel bijdragen aan ervaringen die belemmerend zijn voor de manier waarop jongeren kunnen en willen participeren. Bij de overige thema's van dit onderzoek is er regelmatig sprake van een relatie tussen de sociaal-economische omstandigheden waarin de jongeren opgroeien en de manier waarop de overige barrières hierdoor beïnvloed worden.

Vertrouwen in de overheid

Uit de gesprekken met de jongeren van de Jeugdraad blijkt dat voor hen de overheid een heel breed begrip is. De overheid bestaat voor hen uit het geheel aan instanties dat zich met hun leven bemoeit. Denk aan de Belastingdienst, de zorgverzekeraar, de lokale en landelijke politiek en in mindere mate de gemeentelijke overheid. Sommige jongeren zien de wijkorganisatie ook als overheid, anderen dan weer niet. Er is voor hen een duidelijk onderscheid tussen de overheid dichtbij en veraf. De overheid dichtbij bestaat uit mensen die ze persoonlijk kennen en spreken, zoals een wijkagent of jongerenwerker.

De geïnterviewde jongeren hebben over het algemeen weinig vertrouwen in dat de overheid wat voor hen kan betekenen. De jongeren hebben vaak een persoonlijke negatieve ervaring wat het meedenken met de overheid betreft. Dan gaat het vaak om herinrichting van de publieke ruimte, zoals een speeltuin of portiek, of ervaringen die hun ouders hebben gehad met de overheid, bijvoorbeeld bij het ontvangen van een uitkering of toeslag. Vaak is het eindresultaat van hun contact met de overheid en de samenwerking niet wat ze verwachtten of hadden aangegeven. Een van de jongeren noemt de overheid daarom onbetrouwbaar en egoïstisch.

Een andere jongere zegt hierover: “Je vraagt om iets donkerblauw te schilderen en ze maken het lichtblauw”. Dit wantrouwen wordt versterkt door eerdere ervaringen waarbij hun input niet serieus genomen werd.

“Wij willen heel graag dit in de wijk, dit in de wijk. En dan wordt je dingen beloofd. En dat wordt dan niet nagekomen. Dus dan ja. Als je echt ook gaat piekeren. Het blijft in je. Dus elke

keer dat je denkt aan gemeenten. Ga je daaraan denken van Ja, ze hebben ons dit en dit beloofd. En niet 1 of 2 keer, maar supervaak. En ja, als dat dan niet wordt nagekomen. Kan ik me heel goed vinden. Dat je dan geen vertrouwen gaat hebben. Dus heb ik er vertrouwen in? Ik zelf niet.” [jongere 7]

Door hun ervaringen is het vertrouwen in de overheid niet groot. Desondanks noemen sommige jongeren ook positieve aspecten. Een van de respondenten noemt het feit dat ze kan studeren en in een land woont waarin jongeren hun mening mogen laten horen. Een aantal jongeren heeft bij de laatste verkiezingen een stembureau bemand, en ze vinden het belangrijk betrokken te zijn bij het democratisch proces. Desondanks is de landelijke politiek voor hen op grote afstand.

“Maar soms zie ik wel een fragment voorbij komen. Maar het is niet dat ik echt die Tweede Kamer zo volg. Het is niet dat ik echt ga luisteren naar debatten en zo.” [jongere 2]

Uit nagenoeg alle interviews blijkt dat jongeren gehoord en gesproken worden door de gemeente, maar dat het voor hen onduidelijk is wat met hun input gebeurt of wie hun gesprekspartner nou daadwerkelijk is. Het vluchtige contact is iets dat de geïnterviewde jongeren het meest benoemen. Als er al met hen gesproken wordt, dan zien ze hun gesprekspartners vaak nooit meer. Ook ontbreekt er een terugkoppeling van wat er met hun inbreng wordt gedaan. Een jongere gaf aan dat hij wel eens met een jongerenwerker meegaat om samen met andere jongeren uit andere wijken met de gemeentelijke overheid in gesprek te gaan (via een Jongerenstadslab). Ook dan heeft hij het idee dat er wel wordt geluisterd, maar hij weet niet of er daadwerkelijk wat met de input gebeurt.

Ook de jongerenwerker geeft aan dat hij het gevoel heeft dat jongeren vaak worden ingezet om goede sier mee te maken, in plaats van dat de gemeente ook daadwerkelijk wat met de input doet. Er is een gevoel van "symbolische participatie," waarbij jongeren het idee hebben dat hun betrokkenheid vooral gebruikt wordt voor PR-momenten in plaats van daadwerkelijke verandering.

Bij de overheidsprofessionals is het belangrijkste aandachtspunt, net als bij de jongeren, dat het van groot belang is dat als jongeren worden geconsulteerd, dat zij ook een terugkoppeling krijgen van wat er met hun inbreng is gebeurd. In de praktijk zien ook zij dat dit vaak achterwege blijft.

“Ja, daar zijn wij ons wel van bewust, want we weten inderdaad dat er jongeren zijn die weinig vertrouwen hebben in overheid of in gemeente. We denken wel dat dat deels samenhangt met dat we best wel wat van ze vragen, maar nooit iets terug laten zien. Dus dat is wel iets waar we nu wel extra op inzetten.” [beleidsadviseur]

Een van de deelnemers aan de focusgroep gaf aan dat terugkoppeling dermate cruciaal is dat dit contractueel als eis vastgelegd zou moeten worden met de gemeentelijke organisatieonderdelen die een jeugdraad consulteren, zodat zij hier altijd aanspreekbaar op zijn.

De input van de jongeren wordt wel door de geïnterviewde ambtenaren gewaardeerd. Met de recente aanbesteding voor een gemeentebrede jongerenraad wil de gemeente Den Haag de inbreng van jongeren bij beleidsvorming structureler maken (Gemeente Den Haag, 2024c). Hier is overigens een verschil merkbaar tussen de beleidsambtenaren en de ambtenaren die dichter bij de burgers zijn georganiseerd. Bij deze laatste groep bestaat scepsis ten opzichte van het selectieproces voor de organisatie die de jongerenraad gaat organiseren. Aangezien dit geen Haagse organisatie is, bestaat er twijfel of er voldoende aansluiting is met bestaande initiatieven en in hoeverre deze raad daadwerkelijk representatief gaat zijn voor de hele stad.

“Omdat je daarmee het vertrouwen zo enorm ondermijnt. Van de jongeren zelf, van de jongerenwerkers. Ik vind het gewoon echt ontzettend onhandig.” [street-level professional]

Het vertrouwen in de input van jongeren zien de betrokken beleidsadviseurs toenemen. De meest betrokken ambtenaren hebben dit vertrouwen al en zij zien het als hun taak om ook collega's die betrokken zijn bij beleidsonderwerpen die wellicht indirect te maken hebben met jongeren te overtuigen om de input van jongeren te betrekken.

“En mensen hebben het ook nog niet echt eigen gemaakt. En misschien ook nog niet helemaal overtuigd dat het wel echt waardevol kan zijn... dat je jongeren mee laat denken. Maar ik denk dat ze het ook gewoon eerst moeten proeven. En zien dat het ook iets opbrengt.” [beleidsadviseur]

Wel wordt aangegeven om wel duidelijk te blijven over wat wel en niet mogelijk is in het participatieproces.

Aangegeven wordt door de beleidsadviseurs van de gemeente en de participatieadviseurs dat men zich vooral richt op het mee laten praten en mee laten denken van jongeren.

Meebeslissen is duidelijk nog niet aan de orde. Hoewel een aantal ambtenaren aangeeft dat ze dit best zouden willen, geven ze aan dat dit politiek-bestuurlijk nog een brug te ver gaat.

“Je hebt natuurlijk verschillende participatieniveaus. We zitten nu heel erg op het adviseren. We zouden heel graag willen naar co-produceren. Maar het hoogste niveau is natuurlijk meebeslissen. Maar ik weet gewoon dat het heel lastig is om echt te kunnen zeggen. Oké, een jongere mag beslissen. Want daar zitten natuurlijk heel veel belangen. Vaak ook politieke belangen als het gaat om bepaalde beleidsregels.” [beleidsadviseur]

Duidelijk is dat beleidsmatig aansluiting wordt gezocht met de input van jongeren. De manier waarop dit georganiseerd lijkt, zorgt echter wel voor uitdagingen wat betreft representativiteit. Veel van de inspraak wordt centraal georganiseerd. Gemeentelijke professionals geven aan dat ze verwachten dat er geen belemmeringen zijn, maar uit de interviews blijkt dat de jongeren uit de jeugdraad Moerwijk vooral actief zijn in de eigen wijk. Centraal georganiseerde jeugdparticipatie dringt niet in de haarvaten van de wijken door. Het risico is dat jongeren in de wijken zich niet door de Haagse Jongerenraad vertegenwoordigd voelen en dat er in het stadhuis de indruk bestaat dat de jongerenparticipatie keurig is geregeld.

Bij het focusgroepgesprek werd door een van de deelnemers aangegeven dat de veronderstelde kloof tussen burgers en overheid ook soms groter wordt gemaakt in bijvoorbeeld media en het politieke debat dan hoe hij dit ervaarde in het daadwerkelijke contact. Wel herkende de focusgroep dat initieel vertrouwen snel weg is als er geen terugkoppeling plaatsvindt en de participatie symbolisch lijkt.

Complexe bureaucratie

De geïnterviewde jongeren hebben zelf weinig tot geen ervaring met overheidsbureaucratie. Vaak is hun eerste contact met overheidsbureaucratie als ze rond hun 18^e zelf toeslagen en studiefinanciering moeten aanvragen. Als jongeren ergens hulp bij nodig hebben, dan proberen ze dit in hun eigen netwerk op te lossen. Dan blijkt vaak dat hun eigen netwerk soms onvoldoende ondersteuning kan bieden. Bijvoorbeeld omdat hun ouders ook over onvoldoende bureaucratische vaardigheden beschikken of de taal onvoldoende machtig zijn. De jongerenwerker wordt vaak genoemd als degene die hen van advies kan voorzien, bijvoorbeeld bij financiële zaken of ander advies.

“Ja, hier in de wijk, iedereen kent de jongerenwerker wel. Ik vraag hem ook heel veel dingen: hoe zit dit zo? Hij is wel echt toegankelijk voor ons om vragen te beantwoorden. Maar ja, soms is hij ook gewoon heel erg druk. En ja, wie moet je dan vragen?” [jongere 4]

Vanuit de jeugdraad laten ze het bureaucratisch contact met de overheid eveneens graag aan de jongerenwerker over. De jongeren worden wel betrokken bij het formuleren, onderbouwen en pitchen van een subsidieverzoek, maar de feitelijke aanvraag en de afhandeling worden door de jongerenwerker gedaan. De jongerenwerker loopt daarin tegen bureaucratische belemmeringen aan. Dit speelt zich af op drie terreinen. Starre regelgeving, wisselende ambtelijke ondersteuning en de interne bureaucratie bij de gemeenten, waardoor afdelingen niet goed afgestemd op elkaar werken. Dit leidde ertoe dat bij een subsidieaanvraag een termijnoverschrijding van een dag in een afwijzing resulteerde, zelfs als er nog voldoende middelen waren in de subsidiepot

Er is een verschil tussen het beleid van het stadhuis en dat van de stadsdelen, wat leidt tot verwarring en vertraging. De doelstellingen van de gemeente worden vaak niet goed gecommuniceerd naar het stadsdeel, waardoor projecten niet altijd soepel verlopen. Dit zorgt ervoor dat jongerenwerkers in de praktijk moeite hebben om hun werk goed te verantwoorden of voort te zetten volgens de gestelde doelen.

De jongerenraad levert input of content (zoals video's of plannen), maar de gemeente reageert er niet op of deelt het materiaal niet. Dit leidt tot frustratie en ontmoediging bij de jongeren. Er is sprake van een gebrek aan opvolging, zoals bij het project "Child Friendly Cities" waar volgens de jongerenwerker opgehaalde ideeën en plannen genegeerd werden toen een betrokken ambtenaar vertrok. Dit voorbeeld is opvallend, aangezien een van de geïnterviewde beleidsadviseurs juist erg positief was over dit project, maar de focus vanuit de beleidsadviseur leek zich vooral op het verbeteren van de interne bureaucratie en afstemming te richten.

“Maar ik denk met name met Child Friendly Cities dat we daar best wel wat stappen gezet hebben. In die zin dat we eigenlijk, omdat we zoveel collega's vanuit verschillende diensten nodig hadden om input op te halen, dat er steeds meer ook die linkjes en ook andere dingen boven water kwamen van hé, maar dat is bijvoorbeeld ook gelinkt aan jeugdparticipatie, waar we misschien wel op zouden kunnen samenwerken.” [beleidsadviseur]

Communicatie

Op het gebied van communicatie zien we dat jongeren dit heel verschillend ervaren. Vooral de jongeren met een wat praktischer opleidingsniveau geven aan dat ze het taalgebruik van de ambtenaren lastig vinden. Andere jongeren geven aan dat ze het taalgebruik wel begrijpen, maar dat dit wel voor een afstand zorgt. Professionals en ambtenaren gebruiken volgens een aantal geïnterviewde jongeren en de jongerenwerker vaak jargon of een formele communicatiestijl die moeilijk toegankelijk is voor jongeren. Dit leidt soms tot misverstanden, waarbij jongeren instemmen met iets dat ze niet volledig begrijpen.

“Ik weet niet, want de overheid, die komen altijd met die dure woorden, met die chique woorden. Zelfs ik begrijp het niet.” [jongere 1]

Er ontbreekt soms een vertaalslag in bijeenkomsten, waardoor de jongerenwerker achteraf de boodschap helder moet uitleggen. Als voorbeeld werd door hem een bijeenkomst benoemd rondom de verkiezingen. Door de verschillen in opleiding, het al dan niet comfortabel zijn met meer formeel taalgebruik, voelden de jongeren van de jeugdraad dat ze ‘anders’ waren dan andere deelnemers aan de bijeenkomst, zoals studenten bestuurskunde van de Haagse Hogeschool.

Professionals erkennen dat ze hun communicatie meer op jongeren kunnen aanpassen, maar geven aan dat het gebruik van jongerentaal niet wenselijk en niet geloofwaardig is. Verder zijn er belemmeringen in de communicatiekanalen die de gemeente kan en mag gebruiken om jongeren te bereiken. Gemeentelijk beleid beperkt effectieve communicatie met jongeren, bijvoorbeeld door het verbod op het gebruik van TikTok (Gemeente Den Haag, 2023b), terwijl dat een belangrijk platform is om jongeren te bereiken.

“Dus wij kunnen niet een heel hip filmpje op TikTok zetten. Want dat mag gewoon niet. Vanuit de regelgeving.” [participatie adviseur]

Een van de deelnemers bij de focusgroep overleggen gaf aan dat zelfs een WhatsApp-groep met de jongeren onderhouden strikt genomen niet mag. Door dit toch te doen, was er veel directer en eenvoudiger contact met de jongeren.

Ten slotte zijn er binnen de gemeente ook uitdagingen in de interne communicatie en afstemming. Verschillende afdelingen binnen de gemeente werken niet goed samen, wat leidt tot vertragingen en frustraties.

“Wij zijn natuurlijk heel sectoraal ingericht. Maar het leven van de jongeren is niet sectoraal. Heel vaak zijn we er allemaal van. En dat betekent eigenlijk in de uitvoering dat niemand er van is.” [street-level professional]

Belemmeringen in tijd en geld

Meerdere geïnterviewde jongeren geven aan dat zij moeten schipperen met de beschikbare tijd. Ze zitten nog op school, hebben een bijbaan en willen zich ook nog inzetten in de jeugdraad. Dit kan conflicteren. Sommige jongeren lukt het om dit in goede banen te leiden; anderen geven aan dat dit toch lastig is. Ook de jongerenwerker geeft aan dat tijd en prioriteiten een probleem zijn: Veel jongeren hebben werk, studie of andere verplichtingen, wat hun deelname beperkt. Dit is problematisch voor de continuïteit van de jeugdraad en andere initiatieven. De jongerenwerker ziet dat de jongeren rond hun 22-23ste jaar andere zaken gaan prioriteren en minder actief worden in de jeugdraad. Dat is goed te verklaren, maar maakt dat het participeren van jongvolwassenen in de jeugdraad gedurende een beperkt aantal jaren plaatsvindt.

De jongeren zelf geven aan dat hoewel ze het druk hebben, ze toch tijd voor de jeugdraad vinden. Dat komt ook omdat voor een aantal jongeren de locatie van de Jeugdraad ook hun stageplek is, waardoor ze deze inzet kunnen combineren met hun studie.

De jongerenwerker geeft zelf ook aan dat de beschikbare tijd die hij heeft een factor speelt in het participatieproces van de Jeugdraad. Ook toont hij begrip voor en geeft hij aan waar het bij de overheid aan tijd ontbreekt. Regelmatig wordt hij gevraagd om aanwezig te zijn, samen met één of meerdere jongeren, bij het jongerenstadslab van de gemeente Den Haag. In dit stadslab denken jongeren mee over beleidskwesties van de gemeente. De jongerenwerker geeft aan dat hij dan meestal dezelfde jongeren ziet. Voor de gemeente is dat handig. Je hebt een aantal jongeren bij elkaar en er is sprake van participatie. De jongerenwerker snapt dat dit efficiënt is, maar vraagt zich af in hoeverre de jongeren echt gehoord worden en in hoeverre er sprake is van daadwerkelijke representatie van jongeren. Hij stelt dat veel jongeren op deze manier niet gehoord worden en dat er dus geen echt zicht vanuit de gemeentelijke overheid is op wat jongeren nu daadwerkelijk vinden en ervaren.

De eigen financiële situatie wordt niet benadrukt door de meeste jongeren. Slechts een enkeling geeft aan het niet breed te hebben. De jongerenwerker ziet hier de verharding van de straat in terug. De jongeren leven heel erg met die mentaliteit van kwetsbaar opstellen is

zwak. En zwak zijn kan volgens hen niet in Moerwijk. Dus over financiële problemen wordt niet veel met elkaar gepraat.

Voor sommige activiteiten buiten de wijk, zoals het Jongerenstadslab, worden vervoerskosten niet vergoed, wat de toegankelijkheid voor jongeren uit minder welvarende wijken vermindert. Om mee te kunnen doen, en dan vooral aan activiteiten buiten de wijk, zoals een jongerenstadslab, geven meerdere jongeren aan dat zij een zekere mate van beloning of compensatie nodig achten. Zodat onkosten vergoed worden, maar ook omdat ze dan het gevoel hebben dat ze gewaardeerd worden voor hun inspanningen.

“Dan hebben jongeren meer zin om te gaan, heb ik gezien. Dat er wel een vergoeding is. Je gaat mee, maar er wordt wel vergoed.” [jongere 4]

Bij de gemeentelijke professionals zien we een wisselend beeld als het om het geven van een beloning of vergoeding gaat. Een vergoeding kan, maar moet niet de incentive vormen voor deelname. Ook is er geen structureel beleid ten aanzien van het vergoeden van bijeenkomsten.

“Ja, daar kregen ze een vergoeding, maar afgelopen keer, afgelopen drie keer hebben we dat niet gedaan. Dat was ook niet binnen het budget, we hadden daar niet echt aan gedacht.” [beleidsadviseur]

Bij de gemeentelijke professionals is er een wisselend beeld als het gaat om de vraag of de gemeente voldoende tijd en geld kan investeren in jeugdparticipatie. De beleidsmakers zijn van mening dat er voldoende aandacht en geld is. De meer street-level georiënteerde ambtenaren geven echter aan dat zij vaak zien dat er onvoldoende capaciteit is om alle beleidsdoelen op het gebied van participatie te verwezenlijken.

“Handjes. Ja, het kost gewoon veel tijd. Om echt goed met mensen in gesprek te gaan.” [participatie adviseur (street-level)]

Rol van de jongerenwerker

Zowel voor de jongeren als de gemeenteambtenaren blijkt de jongerenwerker een bepalende spin in het web waar het om samenwerking tussen gemeente en jeugdraad betreft. Voor de jongeren is hij de adviseur waar het om contact met de overheid gaat en als hulp bij complexe bureaucratische processen. Daarnaast fungeert hij als bruggenbouwer naar de overheid toe.

Voor de overheid is hij de onmisbare schakel om het participatieproces met de Jeugdraad op gang te krijgen en de ambtelijke wereld te verbinden met die van de jongeren.

“Ja, meestal geven we dat wel heel erg uit handen aan de jongerenwerkers. Omdat zij altijd goed in contact staan met jongeren en precies weten hoe zij... En wij organiseren dit soort events ook echt samen met jongerenwerkers en met de maatschappelijke organisatie die contact heeft”. [beleidsadviseur]

In deze afhankelijkheid is er ook kwetsbaarheid aanwezig. Allereerst zien we dat de jongerenwerker een rolmodel is voor jongeren die ook qua achtergrond op hem lijken. Dat zorgt voor een verminderde diversiteit binnen de jeugdraad.

“In Moerwijk hebben we een hele actieve jongerenwerker die de boel daar trekt. Komt zelf uit een bepaalde achtergrond. En die achtergrond trekt ook andere jongeren van diezelfde achtergrond aan. Dat is ook specifiek de doelgroep waar hij zich op richt.” [participatie adviseur]

Daarnaast is het succes van het participatieproces erg afhankelijk van de kwaliteit van de betrokken jongerenwerker, en deze is niet overal gelijk.

“Nee, daar zitten wel verschillen in, in de jongerenwerkers. In hoeverre zij dat zelf ook belangrijk vinden of daar ook tijd voor hebben. Dus dat verschilt wel.” [beleidsadviseur]

Tenslotte gaf een van de gemeentelijk medewerkers aan dat de jongerenwerker ook niet alleen maar belemmeringen moet wegnemen of problemen moet oplossen voor de jongeren. Het is ook zijn of haar taak om de jongeren zelf in staat te stellen om problemen op te lossen of initiatieven te ontplooien.

Omdat de rol van de jongerenwerker geen deel uitmaakte van de oorspronkelijke hypotheses, maar wel duidelijk naar voren kwam bij de interviews, is deze rol als kaart toegevoegd aan het kwartetspel voor de focusgroep. Ook in het focusgroepgesprek werd de rol van de jongerenwerker en de invloed die hij heeft op het participatieproces tussen de jongeren en de gemeente onderkend. Aanvullend werd opgemerkt dat hier een kwetsbaarheid in schuilt, omdat financiering en de continuïteit van het jongerenwerk afhankelijk zijn van de visie van de lokale politiek. De afgelopen jaren stond het professionele welzijnswerk onder druk en werd door de lokale politiek vooral kleinschaligere vrijwilligersinitiatieven omarmd. Dit

maakt dat een gedegen en structurele samenwerking tussen ambtenaren en welzijnswerk (waaronder jongerenwerk) onder druk komt te staan.

5. Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beantwoord en worden de hypothesen getoetst aan de hand van de onderzoeksbevindingen. Dit wordt vervolgd met een discussie over hoe de onderzoeksresultaten zich verhouden tot de wetenschappelijke theorie en welke aanvullende inzichten dit oplevert. Daarna volgt een reflectie op het onderzoek zelf, de beperkingen van dit onderzoek en mogelijke suggesties voor vervolgonderzoek. Het hoofdstuk wordt afgesloten met praktische aanbevelingen.

Beantwoording onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag "In welke mate beïnvloeden systemische en institutionele barrières het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag?" kan worden beantwoord door te stellen dat deze barrières in verschillende mate en op uiteenlopende manieren impact hebben. De systemische barrière sociaal-economische ongelijkheid (Bourdieu, 1986) lijkt op het eerste oog minder dominant aanwezig dan uit de theorie valt te verwachten. Het is volgens jongeren en ambtenaren in ieder geval geen directe reden om niet te participeren. Een verklaring hiervoor kan ook zijn, zoals aangegeven door de jongerenwerker, dat de jongeren deze problematiek liever niet bespreken. Toch blijkt dat de omstandigheden waarin de jongeren opgroeien en hun ervaringen wel degelijk van invloed zijn op de manier waarop zij kunnen en willen samenwerken met de overheid. Een gebrek aan vertrouwen (Ansell & Gash, 2008; WRR, 2012), speelt een belangrijke rol in het beperken van de participatie van jongeren. Vooral het gevoel dat hun input niet serieus wordt genomen of geen zichtbare resultaten oplevert, versterkt het wantrouwen bij de jongeren. Dit wantrouwen is vaak ontstaan door persoonlijke ervaringen, die vaak voortvloeien uit de sociaal-economische omgeving en omstandigheden waarin de jongeren opgroeien. Institutionele barrières, zoals complexe bureaucratie (Edelenbos, 2005; Ianniello et al., 2018) en ineffectieve communicatie (Saggers et al., 2004) blijken eveneens hinderpalen te zijn. Deze barrières versterken elkaar en zorgen ervoor dat de impact van jongerenparticipatie op beleidsvorming beperkt blijft en het participatieproces niet volledig tot zijn recht komt.

De geïnterviewde jongeren willen vooral dat de overheid luistert en afspraken nakomt, dus dat de overheid zich responsief toont. De analyse laat zien dat er een kloof bestaat tussen de

verwachtingen van de jongeren en de gemeente. Jongeren benadrukken dat zij zich vooral gehoord voelen wanneer er direct contact is en wanneer de overheid zichtbare interesse toont in hun leefomgeving. We zien dat er vanuit de beleidsafdelingen op het stadhuis vooral gewerkt wordt aan centrale jeugdparticipatie via een stadsbrede jongerenraad. Dit zorgt voor uitdagingen in de verhouding tot meer wijk- of buurtgerichte jeugdparticipatie, zoals de jeugdraad Moerwijk. We zien dan ook dat zodra een belemmering wordt onderkend door de overheid en hier gericht actie op wordt ondernomen, de belemmering ook daadwerkelijk minder ervaren wordt door betrokkenen. De extra investeringen vanuit het nationaal programma Zuidwest verminderen niet alleen de barrières in tijd en geld, maar zijn tevens van belang gebleken in het wegnemen van sociaal-economische barrières. Het risico is echter wel dat zodra deze investeringen en aandacht wegvallen, de belemmeringen terugkomen.

Toetsing Hypotheses

In deze paragraaf zal per hypothese onderbouwd worden in hoeverre deze bevestigd of ontkracht kan worden.

Hypothese 1: Sociaal-economische ongelijkheid belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

De hypothese is deels bevestigd. Sociale-economische omstandigheden spelen een minder grote direct belemmerende rol voor participatie dan verwacht uit de theorie. Door meerdere gemeentelijke professionals werd aangegeven dat jongeren uit deze wijken zelfs meer participeren dan jongeren uit wijken met een betere sociaal-economische status. Dat heeft een aantal verklaringen.

Jongeren ervaren weinig directe barrières vanwege hun sociaal-economische achtergrond, voornamelijk door de nabijheid van wijkvoorzieningen en kosteloze deelname aan activiteiten. Echter, impliciete barrières zoals beperkte netwerken en negatieve beeldvorming spelen wel degelijk een rol. De jongerenwerker benadrukt dat jongeren minder open zijn over financiële problemen, wat kan duiden op een onderliggende belemmering. Daarnaast zien we dat de sociaal-economische omstandigheden van de jongeren ook van invloed zijn op de in de overige hypothesen beschreven belemmeringen.

Hypothese 2a: Een gebrek aan vertrouwen van jongeren in de overheid belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Hypothese 2b: Een gebrek aan vertrouwen van ambtenaren in jongeren belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

De geïnterviewde jongeren hebben over het algemeen weinig vertrouwen in de overheid, met name door negatieve ervaringen in het verleden, zoals het negeren van hun input en bureaucratische hindernissen. Dit draagt bij aan een gevoel van "symbolische participatie." Dit gebrek aan vertrouwen belemmert het participatieproces.

Beleidsadviseurs waarderen de input van jongeren steeds meer en willen deze structureler maken, maar er zijn ook twijfels over de representativiteit en effectiviteit van jongerenparticipatie. Dit kan een vorm van impliciet wantrouwen weerspiegelen. Daarnaast zien we dat politiek-bestuurlijk er een vrees lijkt te bestaan om jongeren echt mee te laten beslissen over beleid. De hypothese is deels bevestigd, aangezien er weliswaar wantrouwen is bij een deel van het ambtelijk apparaat, en dit een belemmerende factor is, maar we zien ook dat er ambtelijke professionals zijn die wel vertrouwen hebben in de input van jongeren, en de gemeente dit ook actief in haar beleid communiceert.

Hypothese 3: Complexe bureaucratie belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Deze hypothese wordt door het onderzoek bevestigd. Jongeren ervaren bureaucratische processen vaak als lastig en laten deze vaak aan de jongerenwerker over. Ook subsidies voor de jeugdraad worden als bureaucratisch ervaren, met strenge deadlines en weinig flexibiliteit.

Ook de ambtenaren zelf erkennen dat zaken vaak complex georganiseerd zijn en geven hier vooral aan dat de interne samenwerking verbeterd dient te worden.

Hypothese 4: Ineffectieve communicatie belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

De hypothese is bevestigd. Jongeren vinden de communicatie met de overheid ontoereikend, met name door het gebrek aan terugkoppeling over wat er met hun input wordt gedaan. Daarnaast sluit het complexe taalgebruik niet aan op jongeren en wordt er geen gebruik gemaakt van sociale mediaplatformen zoals TikTok. Ambtenaren erkennen de problemen en

willen hier verbetering in brengen, maar stuiten hier zelf ook op beperkingen. Daarnaast geven ambtenaren ook aan dat een ineffektieve onderlinge afstemming en communicatie belemmerend werkt op het participatieproces.

Hypothese 5a: Een gebrek aan tijd en middelen van jongeren belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Hypothese 5b: Een gebrek aan tijd en middelen van de overheid belemmert het participatieproces tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag.

Deze hypothesen zijn deels bevestigd. Jongeren hebben inderdaad beperkte tijd vanwege school, werk en andere verantwoordelijkheden, maar vinden participatie wel belangrijk en proberen actief te blijven. Een gebrek aan middelen is geen directe belemmering, maar de jongeren geven wel aan dat ze onkosten vergoed willen hebben, vooral omdat hier ook waardering voor hun inspanning uit blijkt.

Door de extra aandacht voor Moerwijk vanuit het nationaal programma Zuidwest is er op dit moment in principe voldoende tijd en geld beschikbaar vanuit de overheid om te investeren in jeugdparticipatie. Wel hebben sommige professionals zelf het gevoel te weinig tijd te hebben. Dit speelt meer bij de geïnterviewde street-level professionals dan bij de beleidsadviseurs.

Discussie

De onderzoeksresultaten vormen een aanvulling op de theorievorming over de voorwaarden voor een effectief participatieproces en de belemmeringen die dit in de weg staan. We zien dat vertrouwen in de overheid en de rol die responsiviteit van de overheid hierbij een belangrijke rol speelt. Cooper et al. (2006) veronderstellen dat zes variabelen geoptimaliseerd moeten worden om een goed functionerend burgergericht, collaboratief openbaar bestuur te bereiken: het vertrouwen van de overheid in burgers, de doeltreffendheid van burgers, het vertrouwen van burgers in de overheid, de competentie van burgers, de responsiviteit van de overheid en de legitimiteit van de overheid. Zij geven aan dat empirisch onderzoek nodig is om de zes variabelen te toetsen.

De onderzoeksresultaten bevestigen veel theoretische inzichten, zoals de negatieve impact van onvoldoende terugkoppeling op vertrouwen (WRR, 2012) en de complexiteit van bureaucratische besluitvormingsprocessen (Edelenbos, 2005). Daarnaast laten de bevindingen zien dat de geïdentificeerde barrières elkaar soms versterken bijvoorbeeld dat moeilijke

ambtelijke taal zorgt dat er meer wantrouwen is in de overheid. Dit beperkt de impact van jongerenparticipatie op beleidsvorming en maakt het participatieproces minder effectief. Deze inzichten bieden aanknopingspunten om verder te onderzoeken hoe de geïdentificeerde barrières invloed hebben op de variabelen uit de theorie van Cooper et al. (2006) en om voort te bouwen op hun theoretisch kader.

Aan de meer algemene theorie ten aanzien van burgerparticipatie voegt dit onderzoek twee specifieke perspectieven toe. Namelijk de participatie van de specifieke doelgroep jongeren en de rol die hun sociaal-economische omgeving speelt. Hoewel het onderzoek de meeste uit de gebruikte theorie geformuleerde hypothesen bevestigt, blijkt dat de inzichten uit dit onderzoek op een aantal punten verschillen van de gebruikte theorie over kwetsbare jongeren en de mate waarin zij participeren (De Graaf et al., 2015). In tegenstelling tot wat de theorie aangeeft, participeren jongeren uit een kwetsbare wijk als Moerwijk volgens de geïnterviewde ambtenaren volop. Dit valt mede te verklaren door de extra investeringen vanuit de gemeente. Dit bevestigt de theorie van De Graaf et al. (2015) die stelt dat investeren in de participatie van burgers met sociaal-economische uitdagingen van essentieel belang is om hen betrokken te maken en hun perspectief te delen met de overheid.

Uit het onderzoek naar de Jeugdraad blijkt verder dat sociaal-economische omstandigheden niet alleen direct invloed hebben op het participatieproces, maar ook op de andere barrières die dit proces beïnvloeden. Dit sluit aan bij het theoretisch model van Van Eijk en Steen (2016), waarin sociaal-economische variabelen zoals opleidingsniveau en inkomen worden genoemd als factoren die de toegang tot, de doeltreffendheid van en het vertrouwen in participatie beïnvloeden. Deze sociaal-economische variabelen blijken in het onderzoek naar de Jeugdraad niet alleen directe belemmeringen te vormen, maar ook een modererende rol te spelen door de impact van andere variabelen op het participatieproces te versterken of te verminderen. Dit inzicht brengt een belangrijke aanvulling op het conceptuele model van dit onderzoek: sociaal-economische omstandigheden fungeren als modererende variabele die de mate waarin de overige onafhankelijke variabelen van invloed zijn op het participatieproces beïnvloedt.

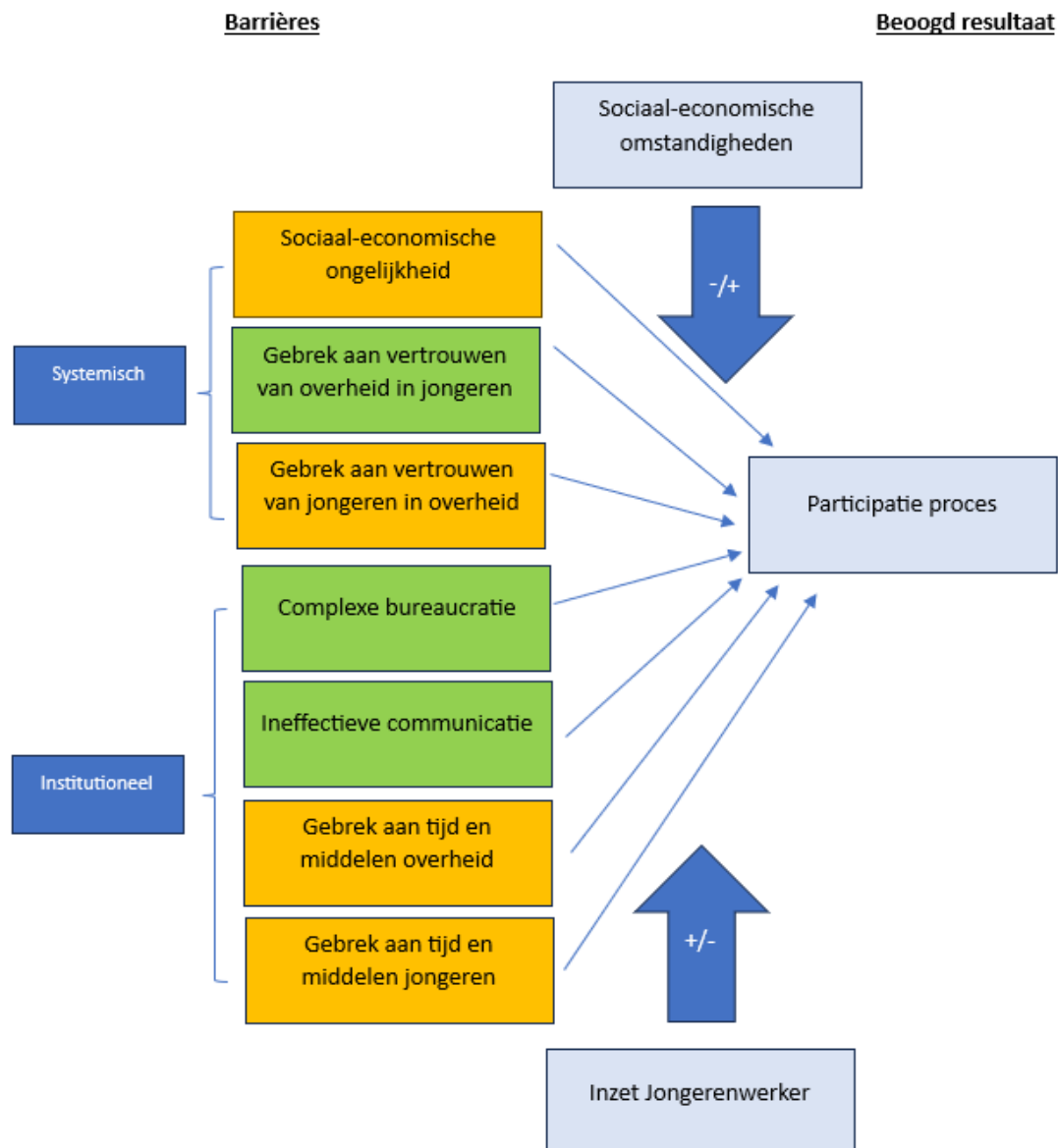
Iets wat geen onderdeel was van de te onderzoeken hypothesen, is de cruciale invloed van de jongerenwerker op het wegnemen van barrières bij het participatieproces. Zowel de jongeren als de gemeentelijke professionals benadrukken dat de jongerenwerker van grote invloed is op het mitigeren van belemmeringen en het verbinden van de partijen in het participatieproces.

Naast het bieden van advies en ondersteuning bij bureaucratische processen fungeert de jongerenwerker als verbinder tussen de Jeugdraad en de gemeente. Dit sluit aan bij de inzichten van Richards-Schuster en Checkoway (2009), die de ondersteunende rol van volwassenen bij jongerenparticipatie benadrukken, en de stelling van De Graaf et al. (2015) dat bruggenbouwers tussen de leef- en systeemwereld essentieel zijn in sociaal-economisch uitdagende contexten.

De jongerenwerker vervult de rol van een "boundary spanner" (Williams, 2002), iemand die grenzen overbrugt tussen verschillende groepen of organisaties. Zijn competenties in het onderhouden van netwerken en bevorderen van relaties versterken de samenwerking tussen de Jeugdraad en de gemeente. Dit draagt niet alleen bij aan meer inclusieve en participatieve besluitvorming, maar ook aan het opbouwen van vertrouwen en wederzijds begrip tussen jongeren en de overheid. Hoewel de jongerenwerker de barrières niet volledig wegneemt, kan hij wel de mate waarin deze het proces verstoren aanzienlijk verminderen.

Het inzicht in de rol van de jongerenwerker biedt een nieuwe dimensie aan het conceptuele model van dit onderzoek. Wanneer we de inzet van de jongerenwerker opnemen in dit model, zien we dat deze fungeert als een modererende variabele. Hij beïnvloedt de relatie tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele, het participatieproces. Hiermee wordt een belangrijke nieuwe bouwsteen toegevoegd aan zowel de theorie als de praktijk van jongerenparticipatie.

Op de volgende pagina staat een aangepast conceptueel model (figuur 5), waarin de toetsing van de hypothesen verwerkt is en de modererende variabelen, de inzet van de jongerenwerker en de sociaal-economische omstandigheden zijn toegevoegd. De modererende variabelen verhouden zich gespiegeld tot elkaar. Bij slechtere sociaal-economische omstandigheden zal de inzet van een jongerenwerker intensiever moeten zijn om de systemische en institutionele belemmeringen te verkleinen. Tevens zijn de getoetste hypothesen in het model verwerkt waarbij de gedeeltelijk bevestigde hypothesen oranje zijn gekleurd en geheel bevestigde hypothesen groen.

Figuur 5: aangepast conceptueel model

Reflectie, onderzoek en mogelijkheden vervolgonderzoek

Onderzoek doen bij jongeren bleek heel anders dan onderzoek bij volwassenen. Voordat de jongeren het gesprek aandurfdten moest vaak eerst het ijs worden gebroken. Soms door een algemeen praatje te maken of samen een spelletje te spelen op de PlayStation. Tijdens het interview bleek dat een semigestructureerde interviewvorm voor de jongeren soms lastig was. Dat kwam omdat het vooral bij de geïnterviewde jongeren vaak nodig was om de vraag anders te stellen of in een bepaalde context te plaatsen, zodat de vraag ‘ging leven’. Het opleidingsniveau van de jongeren loopt uiteen van speciaal onderwijs tot hoger

beroepsonderwijs. Vaak moest er eerst worden doorgevraagd of aangesloten wordt bij de persoonlijke belevingen van jongeren.

Ook bleken de meeste jongeren te weinig ervaring met complexe bureaucratie te hebben om hier een afdoende beeld van te vormen. Zo gaven jongeren vaak aan geen contact met de overheid te hebben, maar als er werd doorgevraagd, dan bleken jongeren vaak wel zorgtoeslag of andere overheidsvoorzieningen te hebben aangevraagd toen ze 18 werden. De vooraf opgestelde vragen zijn uiteindelijk als checklist gebruikt om te bekijken of alle onderwerpen zijn behandeld, maar de vragen zelf zijn aangepast aan de specifieke jongere.

De combinatie van perspectieven van jongeren en gemeentelijke professionals, aangevuld met bronnenonderzoek, heeft een genuanceerd beeld opgeleverd van het participatieproces tussen gemeente en de jeugdraad Moerwijk. Een beperking is echter de focus op één casus, wat de generaliseerbaarheid van de bevindingen beperkt. Er zou vervolgonderzoek gedaan kunnen worden naar andere jeugdraden uit verschillende steden. Hierbij zou ook een vergelijking gemaakt kunnen worden tussen jeugdraden uit sociaal-economisch diverse gebieden.

Daarmee kan scherper in beeld komen in hoeverre dit element een doorslaggevende rol speelt bij de participatie van jongeren. Dit onderzoek kan tevens de modererende rol van sociaal-economische omstandigheden in het aangepaste conceptuele model (figuur 5) toetsen.

Het verwerken van de inzichten uit de interviews in een kwartetspel voor het focusgroepsgesprek heeft een instrument opgeleverd dat heel positief ontvangen werd door de deelnemers en ook in de toekomst ingezet kan worden om met een groep betrokken ambtenaren en/of burgers in gesprek te gaan over (jeugd)participatie. Het spel is gespeeld tijdens de slotbijeenkomst van de scriptiewerkplaats Zuidwest, waar op dat moment alleen overheidsprofessionals aanwezig waren. Het is binnen de korte onderzoeksperiode helaas niet mogelijk geweest om het spel ook nog met jongeren te spelen. Dit kan nog aanvullende inzichten opleveren bij verder onderzoek, waarbij ook onderzocht kan worden in welke mate de samenstelling van verschillende spelersgroepen van invloed is op de resultaten van dit specifieke instrument.

Iets wat niet in de theorie is aangehaald, maar cruciaal is gebleken voor een succesvol participatieproces, is de rol van de jongerenwerker. Bij de analyse van de interviews bleek dat de jongerenwerker zowel voor de jongeren als de gemeenteambtenaren de bepalende spin in het web is als het om samenwerking tussen hen gaat. Een eventueel vervolgonderzoek zou

zich kunnen richten op de rol die een boundary spanner heeft in het wegnemen van belemmeringen bij participatie. Het onderzoek zou het aangepaste conceptuele model van dit onderzoek, waarbij een jongerenwerker de belemmeringen mitigeert en de sociaal-economische omstandigheden deze belemmeringen juist versterkt, als vertrekpunt kunnen nemen.

Aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek was om, naast het toetsen van de theorie over belemmeringen bij participatie, aanbevelingen te doen hoe de inzichten uit het onderzoek vertaald kunnen worden naar concrete beleidsaanbevelingen.

De jongeren van de Jeugdraad Moerwijk willen graag participeren, maar door de belemmeringen die ze ervaren staan ze weliswaar met hun gezicht naar de samenleving, maar met hun rug naar de overheid. Om duurzaam het participatieproces te vergroten tussen de jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag kunnen uit de bevindingen van het onderzoek een aantal mogelijkheden voor verbetering worden geïdentificeerd. Deze zijn hieronder als concrete aanbevelingen geformuleerd:

- Investeer in jongerenwerk. Zowel in de professionaliteit van jongerenwerkers als in het contact vanuit de gemeentelijke overheid met de jongerenwerkers.
- Zorg voor heldere terugkoppeling naar jongeren over wat er met hun input gebeurt. Dit versterkt het vertrouwen en motiveert verdere participatie.
- Vermijd jargon en gebruik een meer toegankelijke communicatiestijl. Overweeg daarnaast het gebruik van jongerengerichte platforms zoals TikTok om beter aan te sluiten bij hun leefwereld.
- Ontwikkel strategieën om jongeren uit diverse achtergronden en wijken te betrekken. Werk samen met sleutelpersonen in de gemeenschap om de bereikbaarheid te vergroten.
- Verminder bureaucratische belemmeringen door duidelijke en flexibele richtlijnen te hanteren voor subsidieaanvragen en projectgoedkeuringen.
- Versterk de relatie tussen jongeren en gemeentelijke professionals door meer face-to-face-interacties en langdurige betrokkenheid.

- Beloon deelname en overweeg alternatieve beloningen zoals cadeaubonnen, mobiliteitsoplossingen of toegang tot opleidingen om jongeren te motiveren en te waarderen.

Door de in dit onderzoek geïdentificeerde barrières structureel aan te pakken en jongeren niet alleen te consulteren, maar ook actief te betrekken bij beleidsvorming, kan de samenwerking tussen de Jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag worden versterkt. Om jongeren uit diverse achtergronden en wijken te betrekken, zal er samengewerkt moeten worden met sleutelpersonen in de gemeenschap, zoals jongerenwerkers, om de bereikbaarheid en bereidwilligheid te vergroten. Dit is niet alleen belangrijk voor het versterken van het vertrouwen in de overheid, maar ook voor het waarborgen van een inclusieve en representatieve participatie in kwetsbare wijken zoals Moerwijk.

De inzichten uit dit onderzoek zijn verwerkt in een spelvorm (zie bijlage 1) die als instrument kan worden gebruikt om de dialoog tussen jongeren en gemeentelijke professionals op te starten en met elkaar te verkennen welke belemmeringen zij ervaren en hoe hier verbetering in aan te brengen. Het is nu aan beleidsmakers, jongerenwerkers en de jongeren zelf om, wellicht met behulp van de inzichten uit dit onderzoek, de samenwerking te verbeteren.

Literatuurlijst

- Alford, J. (2002). Why Do Public Sector Clients Co-Produce? Towards a Contingency Theory. *Administration & Society*, 34, pp. 32-56.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571. <https://doi.org/10.1093/jopart/mum032>
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Augsberger, A., Collins, M.E., & Gecker, W. (2017). Engaging Youth in Municipal Government: Moving Toward a Youth-Centric Practice. *Journal of Community Practice*, 26(1), 41–62. <https://doi.org/10.1080/10705422.2017.1413023>
- Bovaird, T., & Loeffler, E. (2012). From Engagement to Co-production: The Contribution of Users and Communities to Outcomes and Public Value. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 23(4), pp. 1119-1138.
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In: J.G. Richardson (red.) Handbook of theory and research for the sociology of education. Westport: Greenwood, 241-258
- Campbell, D. (2010). Democratic Norms to Deliberative Forms: Managing Tools and Tradeoffs in Community-Based Civic Engagement.”*Public Administration & Management* 15 (1): 305–341
- Checkoway, B., Allison, T., & Montoya, C. (2005). Youth Participation in Public Policy at the Municipal Level. *Children and Youth Services Review*, 27. 1149-1162. 10.1016/j.childyouth.2005.01.001.
- Cooper, T. L., Bryer, T.A., & Meek, J.W. (2006). Citizen-centered collaborative public management. *Public Administration Review*, 66(s1), 76–88. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00668.x>
- Craig, S. C., Niemi, R. G., & Silver, G. E. (1990). Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior*, 12(3), 289–314. <https://doi.org/10.1007/BF00992337>
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. New Haven, CT: Yale University Press.

- Dudau, A., Glennon, R., & Verschuere, B. (2019). Following the yellow brick road? (Dis)enchantment with co-design, co-production and value co-creation in public services. *Public Management Review*, 21(11), 1577-1594.
- Edelenbos, J. (2005). Institutional implications of interactive governance: Insights from Dutch practice. *Governance*, 18(1), 111-134. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.2004.00268.x>
- Graaf, L. de, van Hulst, M., & Michels, A. (2015). Enhancing participation in disadvantaged urban neighborhoods. *Local Government Studies*, 41(1), 44-62.
- Graaf, L. de. (2007). *Gedragen beleid : een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht*. Eburon.
- Guertz, C., & van de Wijdeven, T. (2010). Making citizen participation work: The challenging search for new forms of local democracy in the Netherlands. *Local Government Studies*, 36(4), 531–549. <https://doi.org/10.1080/03003930.2010.494110>
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship. *Innocenti Essays*, 4. UNICEF Innocenti Research Centre.
- Ianniello, M., Iacuzzi, S., Fedele, P., & Brusati, L. (2018). Obstacles and solutions on the ladder of citizen participation: A systematic review. *Public Management Review*, 21(1), 21–46. <https://doi.org/10.1080/14719037.2018.1438499>
- Irvin, R. A., & Stansbury, J. (2004). Citizen participation in decision-making: Is it worth the effort? *Public Administration Review*, 64(1), 55-65.
- Jeugdraad Moerwijk. (z.d.). *Jeugdraad Moerwijk*. <https://www.jeugdraadmoerwijk.nl/>
- Lipsky, M. (1980). *Street Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. Russell Sage Foundation. <http://www.jstor.org/stable/10.7758/9781610447713>
- Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006). Diagnosing and remedying the failings of official participation schemes: The CLEAR framework. *Social Policy & Society*, 5(2), 281-291.
- Michels, A., & De Graaf, L. (2010). Examining citizen participation: Local participatory policy making and democracy. *Local Government Studies*, 36(4), 477–491. <https://doi.org/10.1080/03003930.2010.494101>

- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.), *Jeugdparticipatie*,
<https://www.nji.nl/jeugdparticipatie#:~:text=Jeugdparticipatie%20betekent%20dat%20kinderen%20en,de%20sportclub%20of%20>
- OECD (2022). Building Trust to Reinforce Democracy. Parijs: OECD.
<https://doi.org/10.1787/b407f99c-en>
- Pollitt, C. & G. Bouckaert. (2011) [2000]. *Public Management Reform. A comparative analysis: NPM, Governance and the Neo-Weberian State*. Oxford: Oxford University Press.
- Richards-Schuster, K., & Checkoway, B. (2009). Youth participation in public policy at the municipal level: New lessons from Michigan municipalities. *National Civic Review*, 98, 26-30. <https://doi.org/10.1002/ncr.273>
- Roberts, N. (2004). Public deliberation in an age of direct citizen participation. *American Review of Public Administration*, 34(4), 315–353. <https://doi.org/10.1177/0275074004269288>
- Saggers, S., Palmer, D., Royce, P., Wilson, L., & Charlton, A. (2004). *Alive and Motivated: Young people, participation and local government*. Australian Government. Department of Family and Community Services on behalf of NYARS.
<https://researchportal.murdoch.edu.au/esploro/outputs/report/Alive-and-Motivated-Young-people-participation/991>
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children & Society*, 15: 107-117. <https://doi.org/10.1002/chi.617>
- Steen, T., Brandsen, T., & Verschuere, B. (2018). The dark side of co-creation & co-production: Seven evils. In T. Brandsen, T. Steen, & B. Verschuere (Eds.), *Co-production and co-creation: Engaging citizens in public services* (pp. 284-293). Routledge
- Theis, J. (2010). *Children as Active Citizens. An Agenda for Children's Civil Rights and Civic Engagement*. In A Handbook of Children and Young People's Participation. Perspectives from Theory and Practice, edited by B. Percy-Smith and N. Thomas, 343–355. London: Routledge.

- Van Eijk, C. J. A., & Cuppen, E. (2022). Coproducing in a complex, interest-playing field: dilemmas for the municipal government professional. *Bestuurskunde*.
- Van Eijk, C. J. A., & Peeters, R. (2022). Keeping the right balance? Exploring how public professionals deal with conflicting interests in the co-production of public services. *Paper presented at the Workshop on 'Long-term Sustainability of Co-Creation and Co-production'*, Ghent, Belgium.
- Van Eijk, C.J.A., & Steen, T. (2016). Why engage in co-production of public services? Mixing theory and empirical evidence. *International Review of Administrative Sciences*, 82(1), 28-46. <https://doi.org/10.1177/0020852314566007>
- Van Eijk, C.J.A., & Steen, T. (2014). Why people co-produce: Analysing citizens' perceptions on coproducing engagement in health care services. *Public Management Review*, 16(3), 358–382. <https://doi.org/10.1080/14719037.2014.885128>
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). (2012). *Vertrouwen in burgers* (Rapport nr. 88). Den Haag: WRR.
- Williams, P. (2002). The competent boundary spanner. *Public Administration*, 80(1), 103-124.

Gebruikte documenten voor documentanalyse

- Gemeente Den Haag, (2023a). Initiatievenkaart NPZW
<https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/14642364/1#search=%22RIS320167%22>
- Gemeente Den Haag, (2024a). RIS 320167, Voortgangsrapportage 2023 Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid Den Haag Zuidwest, Verweij Jonker Instituut, <https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/14642364/1#search=%22RIS320167%22>
- Gemeente Den Haag. (2024b). Stad van de stad (2024), Den Haag
- Gemeente Den Haag. (2023). RIS 311371, Afdoening motie: ‘Geef jongeren de kans mee te praten over hun eigen toekomst in Escamp’
- Gemeente Den Haag. (2023). RIS 314348, Afdoening motie: ‘Betrek jongeren en hun ouders bij aanpak Zuidwest’
- Gemeente Den Haag. (2023). RIS 315938, Jaarrapportage Jeugd 2022

Gemeente Den Haag (2023). RIS 316053, Subsidieregeling Jeugdparticipatie Den Haag 2023

Gemeente Den Haag. (2024c). RIS 318377, Stand van zaken jeugdparticipatie

Gemeente Den Haag. (2024). RIS 319119, Jaarrapportage Jeugd 2023

Gemeente Den Haag. (2023b). RIS 314915, Antwoord van het college op de vragen van het raadslid mevrouw Klokkenburg-Reedeker, luidend: ‘Geen TikTok op zakelijke apparaten Haagse Ambtenaren’

Belemmeringen bij jeugdparticipatie kwartet

Spelregels:

Je speelt het spel als een regulier kwartet. Alle belangrijke thema's die ik in mijn onderzoek naar de systemische en institutionele belemmeringen die van invloed zijn op het participatieproces tussen de jeugdraad Moerwijk en de gemeente Den Haag komen in het spel terug. Ik heb één joker toegevoegd: de jongerenwerker. Deze werd zowel door geïnterviewde ambtenaren als door de jongeren ingezet tijdens de gesprekken.

Tijdens het spelen denk je alvast na over de genoemde thema's, dilemma's en kenmerken op de kaartjes.

Als je een kwartet hebt is dat de aanzet tot discussie. Je geeft aan wat jouw gedachten zijn bij het thema en de kenmerken en dilemma's op de kaartjes. Je medespelers mogen doorvragen en hun ervaringen toevoegen.

De bedoeling is dat uiteindelijk alle kaarten zijn besproken. Daarmee is een uitwisseling van ideeën en standpunten spelenderwijs tot stand gekomen die de aanzet kan vormen van een verbeterde samenwerking

Speltip: Het spel is pas echt leuk als jongeren en (gemeente)ambtenaren het samenspelen!

Sociaal-economische ongelijkheid

Toegankelijkheid

Beeldvorming

Representativiteit

Extra aandacht

Sociaal-economische ongelijkheid

Toegankelijkheid

Beeldvorming

Representativiteit

Extra aandacht

Sociaal-economische ongelijkheid

Toegankelijkheid

Beeldvorming

Representativiteit

Extra aandacht

Sociaal-economische ongelijkheid

Toegankelijkheid

Beeldvorming

Representativiteit

Extra aandacht

Vertrouwen in de overheid

Eigen ervaringen

Beloofte nakomen

Symbolisch

Afstand overheid

Vertrouwen in de overheid

Eigen ervaringen

Beloofte nakomen

Symbolisch

Afstand overheid

Vertrouwen in de overheid

Eigen ervaringen

Beloofte nakomen

Symbolisch

Afstand overheid

Vertrouwen in de overheid

Eigen ervaringen

Beloofte nakomen

Symbolisch

Afstand overheid

Complexe bureaucratie

18-/18+

Subsidieregels

Invloed politiek

Afstemming

Complexe bureaucratie

18-/18+

Subsidieregels

Invloed politiek

Afstemming

Complexe bureaucratie

18-/18+

Subsidieregels

Invloed politiek

Afstemming

Complexe bureaucratie

18-/18+

Subsidieregels

Invloed politiek

Afstemming

Communicatie

Ambtelijke taal

Sociale media

Vindbaarheid

Terugkoppeling

Communicatie

Ambtelijke taal

Sociale media

Vindbaarheid

Terugkoppeling

Communicatie

Ambtelijke taal

Sociale media

Vindbaarheid

Terugkoppeling

Communicatie

Ambtelijke taal

Sociale media

Vindbaarheid

Terugkoppeling

Tijd en Geld

Studie, (bij)baan

Vergoeding

Capaciteit (fte)

Financiering

Tijd en Geld

Studie, (bij)baan

Vergoeding

Capaciteit (fte)

Financiering

Tijd en Geld

Studie, (bij)baan

Vergoeding

Capaciteit (fte)

Financiering

Tijd en Geld

Studie, (bij)baan

Vergoeding

Capaciteit (fte)

Financiering

Rol Jongerenwerker

Bruggenbouwer

Adviseur

Aanjager

Contactpersoon

Rol Jongerenwerker

Bruggenbouwer

Adviseur

Aanjager

Contactpersoon

Rol Jongerenwerker

Bruggenbouwer

Adviseur

Aanjager

Contactpersoon

Rol Jongerenwerker

Bruggenbouwer

Adviseur

Aanjager

Contactpersoon